

LANDSKAPS
ARKEOLOGERNA

KULTURMILJÖVETARE OCH KUNSKAPSFÖRMEDLARE
I RIKSTÄCKANDE SAMVERKAN

www.landskapsarkeologerna.se

Rapport 2016:13

Lena Berg Nilsson &
Ola Nilsson

Ledningsprojekt Långbjörn – Storfinnforsen, 2015 och 2016

**Arkeologisk utredning för ny 400kV-ledning,
Junsele & Ramsele socknar, Sollefteå kommun,
Västernorrlands län**

*Omslagsbild: Vy över befintlig kraftledningsgata vid Storfinnforsen inom objekt LS 35.
Foto från Ö: Ola Nilsson 2016.*

Administrativa uppgifter

ArcMontanas dnr	10-010-SE-2013_C, 10-010-SE-2013_Cx
Uppdragsgivare:	Svenska kraftnät
Uppdragsgivares proj.nr.	30015703
Fornlämningsnummer:	Intern nummerserie: LS1 – LS46
Kommun:	Sollefteå
Socken:	Junsele och Ramsele
Landskap:	Ångermanland
Län	Västernorrland
Uppdragstyp:	Arkeologisk utredning
Datering:	Förhistorisk och historisk tid
Typ av fornminnesobjekt:	Fångstgropar, Fångstgropsystem, brott/täkter, kolningslämningar, bläckningar, småindustriområde (såglämningar m.m.), fossil åker, husgrund från historisk tid och fäbodan.
Antal fältdagar:	22 dagar (2015-07-23 – 2016-08-04, 2015-09-28 – 2015-09-30 samt 2016-07-13 – 2016-07-17, 2016-08-03 – 2016-08-04 och 2016-08-10 – 2016-08-11)
Antal rapportdagar:	15 dagar (7,5 dagar 2015 och 7,5 dagar 2016)
Antal fyndhanteringsdagar:	-
Uppdragsledare:	Ola Nilsson (ArcMontana)
Rapportansvarig:	Ola Nilsson (ArcMontana)
Interna underkonsulter:	Gerhard Flink (R-Info Kultur)
Deltagare i fält:	Lena Berg Nilsson (2015/2016), Gerhard Flink (2015) och Ola Nilsson (2015/2016).
Utredd yta:	ca 17 km ²
M ö.h.	ca 185 - 320 m ö.h.
Koordinatsystem:	SWEREF 99TM
Förvaring av dokumentation:	Grunddokumentationen förvaras på digitala media hos Landskapsarkeologerna/ArcMontana.

Innehåll

SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	6
UPPDRAGET	6
UTREDNINGSOMRÅDET	7
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	8
METOD	8
ANTIKNARISK BAKGRUND	10
DEN ARKEOLOGISKA UTREDNINGEN	16
RESULTAT	16
TOLKNING OCH UTVÄRDERING	20
BEHOV AV KOMPLETTERANDE UTREDNINGAR.....	21
SAMMANFATTANDE RISKBEDÖMNING OCH FÖRSLAG PÅ SKYDDSÅTGÄRDER	21
REFERENSER.....	22
BILAGA. REDOVISNING AV FORNMINNEN INOM UTREDNINGSOMRÅDET BILAGA SID 1-12	
OBJEKTTABELL	BILAGA SID 1-8
OBJEKTKARTOR	BILAGA SID 9-12

Sammanfattning

Svenska kraftnät planerar att bygga en ny 400kV luftledning mellan station Långbjörn i Junsele socken och Storfinnforsen i Ramsele socken, Sollefteå kommun i Västernorrlands län, och har beställt en kulturvärdesinventering (motsvarande en arkeologisk utredning) för projektet. Fältarbetet utfördes juli -september 2015 samt juli – augusti 2016 i samverkan mellan företagen ArcMontana och R-Info Kultur, som ingår i konsultgruppen Landskapsarkeologerna.

Den arkeologiska utredningen har utförts inom ett ca 17 km² stort utredningsområde norr om Ramsele mellan Storfinnforsen och Långbjörn. Utredningens mål är att tillhandahålla ett underlag som kan ligga till grund för den fortsatta planeringen och användas som samrådsunderlag till koncessionsansökan för ledningen.

Utredningsområdet är beläget i Ångermanlands skogsland, nära gränsen mellan Västernorrlands och Jämtlands län och består huvudsakligen av en tämligen kuperad och ställvis mycket blockrik morän med inslag av våt- och myrmarker. Riksantikvarieämbetet har genomfört fornminnesinventering i utredningsområdet 1968 och 1970, men inga fornminnen registrerades i det nu aktuella utredningsområdet.

Inför fältinventeringen genomgicks bl.a. Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister (FMIS), Skogsstyrelsens databas ”Skogens pärlor” och yngre och äldre kartor över området i Lantmäteriets digitala arkiv. Dessutom kontrollerades om lägen för ogranskade fornminnesobjekt, som tillhandahölls från Länsstyrelsen i Västernorrland, skulle komma att beröras. Under utredningens gång gjordes även en kontroll av bl.a. eventuellt fyndmaterial, kontroll av bebyggelse och naturnamn, kontroll av riksintresseområden för kulturmiljövården, kulturresevat och byggnadsminnen, samt av regionala och kommunala kulturmiljöprogram. Viss genomgång av samlingar i regionala arkiv och museer har också skett liksom av hembygdslitteratur och annan för området relevant litteratur. Kontakt togs även med lokala sagespersoner samt SCA för att få information om var de registrerat kulturlämningar i samband med avverkningsplaner i området.

Den arkeologiska fältinventeringen följde FMIS gängse rutiner. Inventeringstakten var ca 0,8 km²/fälttag under delvis begränsade besiktningsförhållanden. Vid den arkeologiska utredningen påträffades 46 nya fornminneslokaler. Inga lokaler fanns sedan tidigare registrerade i FMIS.

En fördjupad utredningsetapp 2 skulle kunna övervägas. En sådan skulle i sådana fall huvudsakligen inriktas selektivt på valda positioner där stolpar planeras. Vår bedömning är dock att en utredningsetapp 2 troligen inte behövs i större delen av utredningsområdet. Möjligen kan en sådan behövas vid tre lokaler med bevakningsobjekt för att fastställa fornlämningsstatus, om dessa kommer att beröras av ledningsprojektet. Det är emellertid Länsstyrelsen i Västernorrland som avgör om ytterligare arkeologiska utredningsetapper krävs.

Eventuellt kan arkeologiska utgrävningar eller dokumentation bli aktuella, om planeringen av byggnationen av 400kV-ledningen och tillhörande infrastruktur inte görs så att påträffade forn lämningar kan undantas från markingrepp.

Inledning

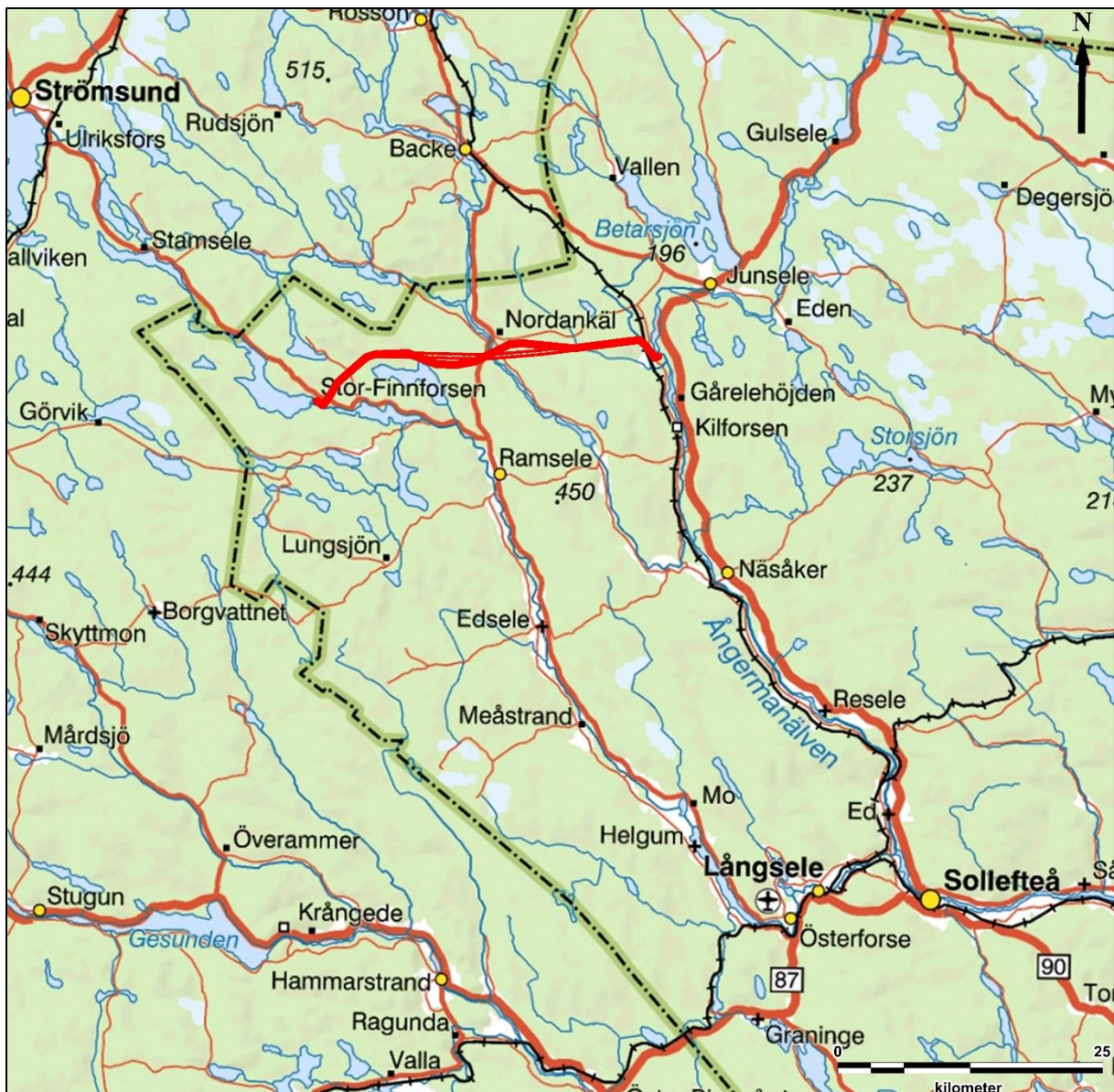
Uppdraget

Svenska kraftnät planerar att bygga en ny 400kV luftledning mellan station Långbjörn i Junsele socken och Storfinnforsen i Ramsele socken, Sollefteå kommun, Västernorrlands län. 2015 genomfördes därför en kulturvärdesinventering (motsvarande en arkeologisk utredning) inför projektet i samverkan mellan företagen ArcMontana och R-Info Kultur som ingår i konsultgruppen *Landskapsarkeologerna*. Vid denna inventering undantogs två områden inom utredningsområdet då marktillträde ännu inte erhållits. (Se Nilsson & Berg Nilsson 2015, jmf figur 3). Svenska kraftnät beställde därför en komplettering 2016 där kraftledningens planerade dragning även justerats i förhållande till 2015, så att en ny ledningsgata delvis måste nyinventeras. Ett av de kvarstående områdena från 2015 utgick också. I föreliggande rapport redovisas resultatet från 2015 och 2016 tillsammans.

Fältarbetet utfördes under juli – september 2015 och under juli – augusti 2016 av företagen ArcMontana och R-Info Kultur som ingår i konsultgruppen *Landskapsarkeologerna*. Kontaktperson vid Svenska kraftnät var Maria Karlsson/Eva Althin. Beställningen skedde genom beställarens ombud Ulrika Sigerud, enligt villkor i ramavtal nr 2045. Lena Berg Nilsson (ArcMontana) var Landskapsarkeologernas ombud och GIS-ansvarig. Ola Nilsson (ArcMontana) var projektledare och kontaktperson. Fältarbetet 2015 utfördes huvudsakligen av Ola Nilsson och Gerhard Flink (R-Info Kultur) och men även Lena Berg Nilsson deltog. 2016 utfördes fältarbetet av Ola Nilsson och Lena Berg Nilsson. De båda har också genomfört fältförberedelser och rapportarbete, med Ola Nilsson som rapportansvarig. Kvalitetssäkring i form av granskning för rapportering till FMIS har utförts av Gerhard Flink.

Figur 1. Orienteringskarta med Västernorrlands län samt Sollefteå markerat. Utredningsområdet Långbjörn – Storfinnforsen är markerat med röd stjärna. Karta: Lena Berg Nilsson 2015.

Figur 2. Översiktskarta med utredningsområdet Långbjörn – Storfinnforsen markerat med rött, ca 6 mil NV om Sollefteå. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

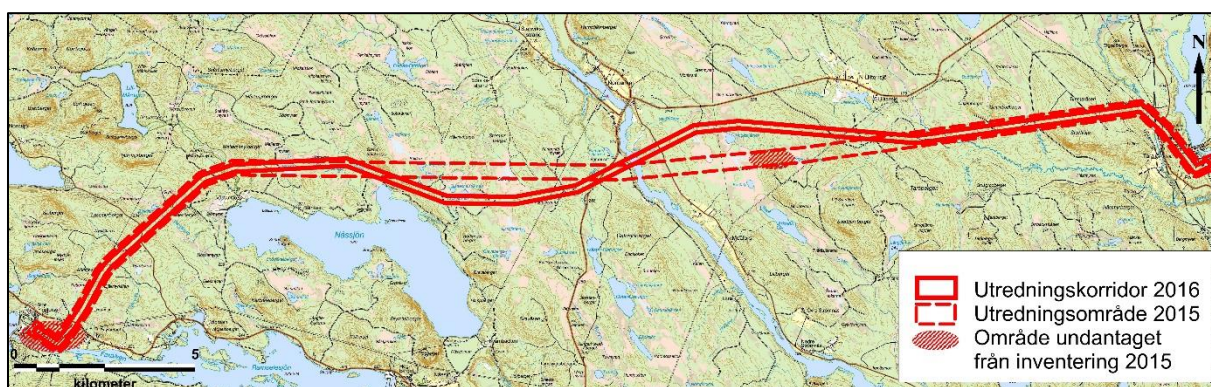
Utredningsområdet

Det aktuella utredningsområdet består av ett relativt höglänt beläget område som helt domineras av skogsmark, beläget ca 6 mil NV om Sollefteå (se figur 1 och 2). Terrängen är bitvis blockig och oländig. Områden intill vattendrag och i myrlänt terräng är till viss del opåverkade av skogsbruk, medan området i övriga delar till största delen är påverkat av ett storskaligt skogsbruk. Skogsmarken domineras till stor del av tätvuxna yngre bestånd, som bitvis är mycket svår genomträngliga.

Utredningsområdet 2015 berörde en ca 4 mil lång och 400 m bred korridor, som motsvarade ca 14 km² (1415 ha). 2015 undantogs dock två områden från fältarbetet, dels ett område kring Storfinnforsen, dels ett område norr om Skavberget, öster om sankmarken Arksjöflon, då markägartillstånd ej givits. Då uppdraget skulle kompletteras 2016 hade även kraftledningens

planerade dragning justerats mellan Källmyran och strax väster om Tarån, i förhållande till 2015. Vid den kompletterande inventeringen 2016 inventerades ett ca 3 km² (275 ha) stort område, samt det tidigare undantagna området vid Storfinnforsen. Sammanlagt har därför ca 17 km² inventerats under de bägge åren. Se figur 3 nedan.

Utredningsområdet är beläget i Ångermanlands skogsland, tämligen nära gränsen mellan Västernorrlands och Jämtlands län. Det består huvudsakligen av tämligen kuperad och ställvis mycket blockrik morän med inslag av våt- och myrmarker, framförallt norr om Nässjön och öster om Meåfors. I älvdalarna finns större områden med isälvsavlagringar, liksom även väster om Västansjö. Inslag av berg finns, exempelvis Gamm-Saraberget norr om Nässjön samt Svartjärnsberget och Tågsjöberget mellan Fjällsjöälven och Ångermanälven (<http://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-1-miljon-sv.html>). Höjden över havet varierar mellan ca 185 och 310 meter. Området är i huvudsak beläget ovan högsta kustlinjen (HK) (jfr Jensen 1997:98 och SNA 2002).

Figur 3. Utredningsområdet Långbjörn – Storfinnforsen. Kartunderlag Terrängkartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

Syfte och frågeställningar

Uppdragets syfte var att analysera och bedöma det planerade arbetsföretagets påverkan på kulturarvet genom en arkeologisk utredning. Den arkeologiska utredningen skulle identifiera och beskriva hittills okända fornminnen i utredningsområdet.

Utredningens mål är att ta fram underlag som kan användas vid den fortsatta planeringen och användas som samrådsunderlag till koncessionsansökan för ledningen.

Metod

Inför fältinventeringen gjordes en byråinventering som innebar bl.a. en genomgång av data i Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister (FMIS), Skogsstyrelsens databas ”Skogens pärlor” och yngre och äldre kartor över området i Lantmäteriets digitala arkiv. Dessutom kontrollerades om lägen för ogranskade fornminnesobjekt, som tillhandahölls från Länsstyrelsen i Västernorrland, skulle komma att beröras. Under utredningens gång gjordes även en kontroll av bl.a. eventuellt fyndmaterial vid Statens Historiska Museum i Stockholm, kontroll av bebyggelse och naturnamn vid Ortnamnsregistret, f.d. Ortnamnsarkivet i Uppsala (www.sofi.se), kontroll av riksintresseområden för kulturmiljövården, kulturresevat och byggnadsminnen, samt av regionala och kommunala kulturmiljöprogram. Även samlingar i

regionala museer har genomgåts. Hembygdslitteratur och annan för området relevant litteratur excerperades översiktligt för att kartlägga det befintliga kunskapsunderlaget. Kontakt togs även med SCA för att få information om var de registrerat kulturlämningar i samband med avverkningsplaner i området.

Mot bakgrund av tidigare kunskap om området som berördes av den arkeologiska utredningen var inriktningen att söka och påträffa olika typer av skogsbrukslämningar såsom exempelvis kolbottnar, kojruiner samt såg- och kvarnlämningar i bäckar, fångstkulturens boplatslämningar, framförallt i anslutning till älvdalarnas sedimentavlagringar samt även samiska lämningar.

Metoder vid utredningen följde FMIS gängse rutiner men relaterades till områdets förutsättningar och överenskommen tidsram. Rekognosceringen försvårades till viss del av att stora delar av skogsområdena var beväxta av mycket tätbevuxna yngre bestånd av framförallt contorta. I befintliga kraftledningsgator fanns en mycket tät slyvegetation av framförallt sälg och björk. Väderförhållanden vid rekognosceringen var överlag goda. Vald ambitionsnivå, en inventeringstakt av ca 0,8 km²/fältdag, innebar att delar av markerna – utifrån naturgeografiska förutsättningar och avsaknad av indikationer om fornminnen – lågprioriterades, dvs. inventerades något mer översiktligt. Större delen av utredningsområdet har tidigare bedömts som lågriskområde, dvs. områden där mycket liten risk att påträffa fornminnen finns (jfr Persson 2012, 2013). Under fältarbetet togs även kontakt med sagespersoner som bedömdes ha viktig information om fornminnen i utredningsområdet och vara väl insatta i lokalhistorien.

Flera av de i detta uppdrag registrerade lämningarna är belägna strax utanför ledningskorridoren. Anledningen till detta är flera. Dels har omgivande terräng genomsökts i samband med att nya fångstgropar påträffats för att säkerställa att inga ytterligare fångstgropar finns inom utredningskorridoren och att fångstgropssystemens riktning är klargjord. I andra fall har indikationer vars lägen bedömts vara osäkra i förhållande till utredningskorridoren eftersökts och dokumenterats.

Figur 4. Ett parti av utredningskorridoren nordväst om Kroktjärn visar vegetationsförhållanden, och därmed inventeringsförutsättningarna, i vissa delar av utredningsområdet. Foto: Lena Berg Nilsson 2015.

Sammantaget gjordes utredningen analytiskt utifrån vetenskaplig erfarenhet och beprövad antikvarisk sakkunskap. 2015 utfördes fältarbetet av Lena Berg Nilsson, Gerhard Flink och Ola Nilsson, 2016 av Ola Nilsson med hjälp av Lena Berg Nilsson. Fornlämningar och andra kulturlämningar av betydelse i sammanhanget eftersöktes i terrängen och registrerades. Kulturmiljövärden beskrevs, fornlämningar/andra kulturlämningar som identifierades registrerades enligt gängse rutiner; koordinatsattes med GPS, beskrevs och bedömdes antikvariskt. Jordsond användes för att bedöma jordlager och om stenar under/i markytan kan tillhöra fornlämning. Digital fotografering av påträffade fornminnen har genomförts, liksom av miljöer inom området för att visa på dess karaktär. Registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar redovisades i form av shape-filer. Nyttillkomna fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar anmäls till Riksantikvarieämbetet/FMIS i enlighet med rådande praxis.

I denna rapport redovisas resultaten från 2015 och 2016 tillsammans. En rapport över den arkeologiska utredningen 2015 har tidigare levererats (Nilsson & Berg Nilsson 2015) och även inarbetats i denna. Rapportens utformning följer i princip Riksantikvarieämbetets riktlinjer för arkeologiska rapporter *Vägledning för tillämpning av KML, Uppdragsarkeologi avsnitt 8, Rapportering och dokumentationsmaterial* (http://www.raa.se/publicerat/varia2012_33.pdf), dock med anpassningar efter utredningens art.

Antikvarisk bakgrund

Fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar

I Riksantikvarieämbetets fornminnesregister FMIS redovisas kända fornminnen. Dessa bedöms där antikvariskt som fornlämningar, övriga kulturhistoriska lämningar eller fyndplatser. Som fornlämningar räknas ett stort antal olikartade objekt från både förhistorisk och historisk tid enligt kulturmiljölagen (KML) och rådande praxis. Lagen har nyligen ändrats (1 jan 2014) och en viktig förändring är att lämningar som uppfyller fornlämningsrequisiten och har tillkommit före år 1850 är ”fornlämningar”, medan de som tillkommit efter denna tidpunkt ska klassas som ”övriga kulturhistoriska lämningar”. Det finns lämningstyper, som enbart utifrån okulär besiktning och beskrivning i fält, om annat källmaterial inte föreligger, kan vara svåra att fastställa tillkomsttidpunkt för och därmed också ange korrekt antikvarisk status för. Dessa lämningstyper bör klassas enligt Riksantikvarieämbetes rekommendationer. Lagen medger dock fortfarande att dessa anges som ”bevakningsobjekt” i FMIS. Det är också viktigt att vara medveten om att objekt som tidigare bedömts enligt då gällande praxis, i samband med tillämpningen av den nya lagen kan få ändrad antikvarisk status.

För fornlämningar gäller lagskydd enligt KML, vilket innebär att de inte får skadas eller övertäckas. Detta gäller även fornlämningar som ännu inte har upptäckts. Ett skyddsområde runt omkring varje fornlämning har samma lagskydd som själva fornlämningen. Skyddsområdets utbredning bedöms från fall till fall och fastställs av länsstyrelsen. Till länsstyrelsen ansöker man om tillstånd om man vill använda mark där fornlämningar berörs eller kan komma att beröras. Tillstånd ges om fornlämning inte är omistlig och om exploateringen bedöms samhällsnyttig. Villkoret är att exploatören bekostar de nödvändiga arkeologiska arbeten som behövs för att kunna använda marken i fråga.

De övriga kulturhistoriska lämningarna har enligt dagens praxis inte skydd som fornlämningar. Ingrepp i dessa lämningar eller i deras närhet är därmed inte tillståndspliktiga

enligt KML. De skall i stället visas största möjliga hänsyn enligt Skogsvårdslagens hänsynsparagraf. Man kan förmoda att de i framtiden kommer att bedömas som fornlämningar i viss utsträckning och då åtnjuta starkare lagskydd. Hur långt fram i framtiden är svårt att säga. Det finns exempel på hur beslut fattats att kategorier tidigare ”övriga kulturlämningar” från och med ett visst datum ska bedömas som lagskyddade fornlämningar (Selinge 1988). Vid exploateringsplanering är det av dessa skäl många gånger lämpligt att beakta alla fornminnen som har registrerats, såväl fornlämningar som övriga kulturhistoriska lämningar och fyndplatser.

För fyndplatser gäller att inga lämningar är kända, men att gjorda fornfynd (t.ex. en tillvaratagen stenåldersyxa i ett potatisland) i flera fall indikerar förhistoriska boplatser, som kan komma att identifieras vid noggranna arkeologiska undersökningar på platsen.

Sammantaget har ett stort antal fornminnen registrerats vid de inventeringar som utförts i regionen. I FMIS finns många anteckningar om både fornlämningar, övriga kulturhistoriska lämningar och fyndplatser, men av olika skäl är redovisningen där inte fullständig. Nyupptäckta fornlämningar och andra kulturlämningar förs in i FMIS efter hand.

Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering

Västernorrlands län fornminnesinventerades för den ekonomiska kartan av Riksantikvarieämbetet under åren 1961-1970. Delar av länet inventerades en andra gång mellan 1981-1994. (Jensen 1997). Därtill kommer att s.k. partiell revidering utfördes i ett område i södra länsdelen mot Gävleborgs län, vilket innebar att inga sedvanliga fältarbeten genomfördes, utan den skedde som en skrivbordsverksamhet. Utredningsområdet ligger i en länsdel som inventerades 1968 vad gäller Junesele socken och 1970 för Ramsele socken. Utredningsområdet berördes inte av andragångsrevideringen som utfördes under 1980- och 1990-talen (a.a.).

Syftet med dessa inventeringar var att bygga upp riksgiltig kunskap om fornminnen och i samarbete med Lantmäteriverket markera fornlämningar på den ekonomiska kartan. Inventeringarna under 1950- och 1960-talen fokuserades på centralbygder med lämningar efter förhistoriska lämningar som gravar och fornborgar. Inlandets skogsbygd inventerades mer översiktligt, eftersom kolonisationen här uppfattades främst vara från historisk tid, d.v.s. från medeltid och framåt. Vid revideringen från 1980-talet höjdes ambitionsnivån vid inventeringen i bl. a. skogsbygder. Detta berörde dock inte områden som reviderades partiellt. Det innebär att utredningsområdet ingår i länsdelar som inte har inventerats i fält av Riksantikvarieämbetets arkeologer med den ambitionsnivå som utvecklades på 1980-talet.

Inga fornminnen fanns registrerade inom utredningsområdet från tidigare inventeringar, men i dess närhet finns ett stort antal fångstboplatser och fångstgropar samt fångstgropssystem. Söder om Nässjön finns dessutom en hällmålningsslokal (FMIS). De kända lokalerna är undantagslöst belägna i anslutning till de glacial och postglaciala sedimenten längs älvdalarna samt de tillhörande mindre sjösystemen.

I Länsstyrelsen i Västernorrlands läns GIS-skikt över ogranskade fornminneslokaler finns bl.a. Bernt Ove Viklunds inventeringsmaterial inlagt. Fem sådana lokaler som utvisar lägen för fångstgropar finns i anslutning till utredningsområdet, vid Långbjörns kraftstation, jfr figur 6b.

Skog & historia

Skogsstyrelsens projekt *Skog & Historia* är ett nationellt kulturmiljöprojekt som syftade till att registrera fasta fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i produktiv skogsmark, att informera om regler och lämplig hänsyn till kulturlämningar i samband med skogsbruk samt att öka medvetenheten om lämningarna hos ordsbor, markägare och andra aktörer inom skogsnäringen och kommunerna. Arbetet utfördes i huvudsak som arbetsmarknadsåtgärd med lokalt anvisad arbetskraft. Insamlat material förvaras lokalt på Skogsstyrelsernas kontor och är digitalt sökbar via ”Skogens pärlor” på Skogsstyrelsens hemsida. Granskade objekt förs in i FMIS efter hand och görs därmed mer tillgängliga för åtgärder utöver direkt skoglig planering.

Inom utredningsområdet finns ingen registrering i ”Skogens pärlor”. Det närmaste objektet är beläget norr om utredningsområdet i Jämtlands län, jfr figur 6a.

Historiska kartor

Med historiska kartor avses här äldre lantmäteriakter från 1600-, 1700-, och 1800-talet samt även generalstabskartor och ekonomiska kartor från 1900-talet, sökbara via Lantmäteriets digitala arkiv. Kartorna har studerats översiktligt med inriktning på om speciella objekt förr funnits i, eller i nära anslutning till, det berörda utredningsområdet.

Endast få äldre lantmäteriakter finns över utredningsområdet (se under rubriken *Referenser*). Av dessa är två geometriska avmätningar från 1695 de äldsta lantmäteriakterna som berör undersökningsområdet, nämligen Flyn respektive Nässjö i Ramsele socken. Av dessa är kartan över Nässjö särskilt intressant då den omnämner *Nässjö fäboddar*, se figur 6a. I övrigt har dessa genomgångna kartor inte givit någon information av betydelse avseende utredningsområdet.

Generalstabskartan Junsele som berör utredningsområdena är från 1916. De ekonomiska kartblad som berör utredningsområdet är Nässjö 20G0 1e-f (1970), Meåfors 20G0 1g-h (1970), Tara 20G0 1i-j (1968, 1970), Tarasjöberg 20G2-3i-j (1968, 1970) och Flyn 20G0 1c-d (1970). På generalstabskartan finns ingen relevant information som berör utredningsområdet. På de ekonomiska kartorna finns ett fåtal indikationer såsom ortnamnen *Ladumyran* på Flynbladet, *Nörd-bodbäcken*, *Sör-Bodbäcken* och *Nässjöbodarna* på Nässjöbladet, *Sågbäcken* och *Finnbrännan* på Meåforsbladet, *Gammobodarna* och *Kvarnhusberget* på Tarabladet samt *Rågsvedjeberget* på Tarasjöbergbladet, se vidare nedan under rubriken *Ortnamn* (Jfr figur 6a och 6b).

Fyndmaterial

Fyndmaterial från utredningsområdet saknas på Statens historiska museum (www.historiska.se). Relevant fyndmaterial från utredningsområdet saknas även på regionala och lokala museer. I Länsstyrelsen i Västernorrlands läns GIS-skikt över ogranskade lokaler finns dock en lokal söder om undersökningsområdet vid Båtnäset på Nässjöns norra strand, jfr figur 6a som utgör en fyndplats för en båtformad yxa av diabas (SHM 17107).

Ortnamn

Vad gäller ortnamnen i utredningsområdet för den planerade linjen har Ortnamnsregistret, f.d. Ortnamnsarkivet, i Uppsala, (www.sofi.se) excerperats. Det innehåller inga uppgifter som bedöms direkt relevanta för utredningsområdet. Vad gäller ortnamnen som nämnts under

Historiska kartor ovan indikerar exempelvis *Gammobdberget* fäbodverksamhet i närområdet före 1800-talets uppdelning av skog då man flyttade sina fäboddar till egna skiften och *Rågsvedjeberget* svedjebruk i närheten. Även *Brännan* och *Finnbrännan* kan indikera svedjebruk.

Riksintresseområden för kulturmiljövården, byggnadsminnen och kulturresevat

Riksintresseområden för kulturmiljövården saknas inom utredningsområdet, likaså i dess närhet (jfr http://www.raa.se/app/uploads/2013/09/Y_riksintressen.pdf). Inom utredningsområdet eller i dess närhet finns heller inga byggnadsminnen eller kulturresevat.

Regionala och kommunala kulturmiljöprogram samt övrig litteratur

De regionala och kommunala kulturmiljöprogrammets intentioner är att tillvarata och synliggöra kulturhistoriska värden i samhällsplaneringen. De syftar även till att skydda kulturhistoriskt särskilt värdefulla miljöer och objekt mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön. Utom att skyddas kan miljöerna även göras sevärda och användas konstruktivt med t.ex. informationsskyltar på utvalda platser.

För Sollefteå kommun finns kulturmiljövårdsprogram som antogs av kommunfullmäktige 1992 och som senare tryckts och reviderats (se Renström 1996a och 1996b). I detta material ingår ett antal miljöer som bedömts ha särskilt stora kulturhistoriska och miljömässiga intressen. En miljö som redovisas finns i anslutning till, och till liten del inom, utredningsområdet; Storfinnforsens kraftverkssamhälle i Ramsele socken. Ca 2 km NV om utredningsområdet finns ännu ett vid Flybodarna. Ytterligare en miljö finns upptaget söder om utredningsområdet, i Kvarnbäckens utlopp från Nässjön, nämligen Nässjö kvarn. Denna anläggning rymmer förutom kvarn även såg och hyvel samt ett kraftverk som fortfarande är i bruk. Sollefteå kommun har också gett ut häften med förslag till kulturhistoriska besöksmål i kommunen, som redovisar ytterligare en miljö i direkt anslutning till utredningsområdet – Långbjörns kraftstation i Junsele socken. (Sollefteå kommun 2006a och 2006b). Dessa miljöer bedöms inte påverkas av nu aktuell ledningsdragning (jfr figur 6a och 6b).

Enligt länsstyrelsens GIS-tjänster finns även bevarandevärd odlingsmark och kulturhistoriskt värdefull ängs- och betesmark i undersökningsområdets närhet (vid bl.a. Nässjö, Nordankäl och Tara). Dessa bedöms inte påverkas av ledningsprojektet. Enligt samma underlag finns också några fäboddar som inventerats i undersökningsområdets närhet. Inte heller dessa bedöms påverkas. (Jfr figur 6a och 6b).

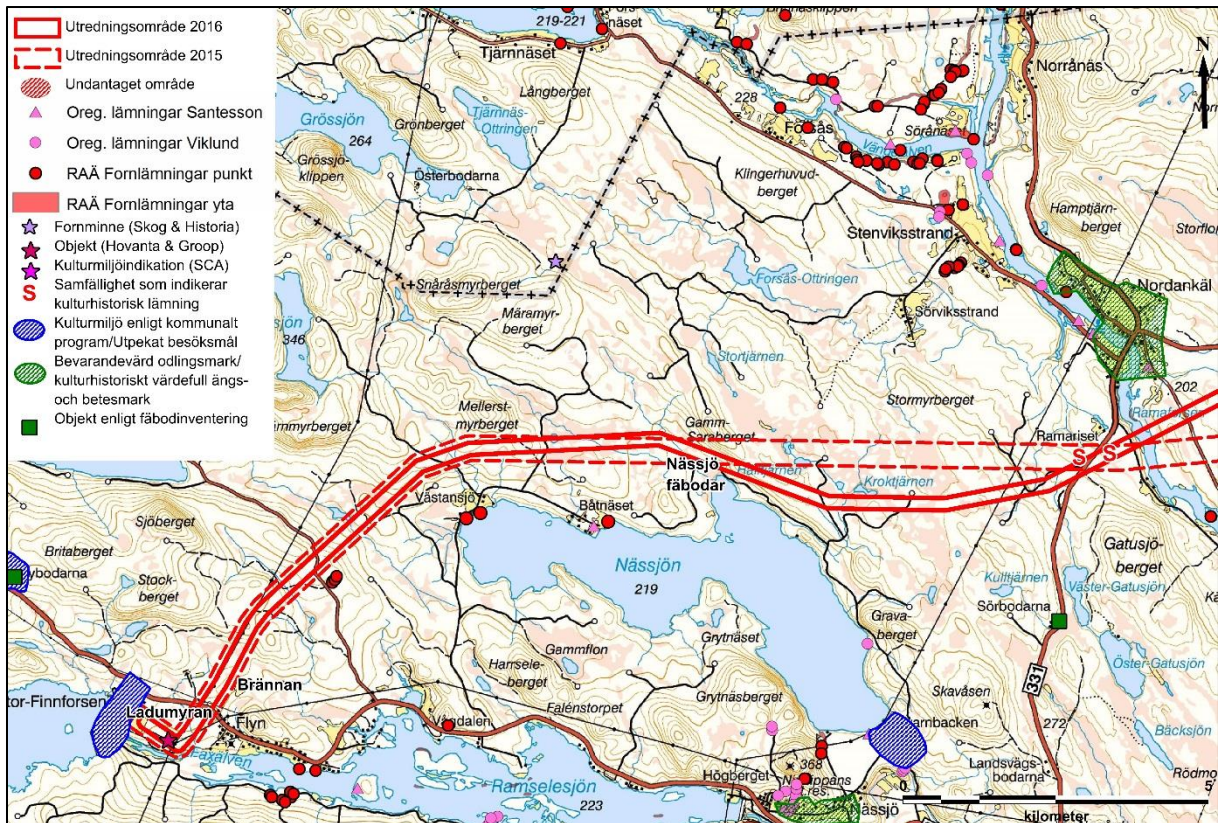
I samband med regleringen av Ångermanälven har flera arkeologiska undersökningar tidigare genomförts, såväl upp- och nedströms Långbjörn, som i anslutning till kraftverket (Hvarfner 1957b, Appelberg & Hvarfner 1961). Strax nedströms den nuvarande anläggningen vid Långbjörn redovisas en möjlig boplatslokal, nr 803, där möjlig skörbränd sten har iakttagits samt 15 fosfatprover tagits. Inga ytterligare undersökningar genomfördes dock och lokalen kan anses borttagen.

En arkeologisk utredning, som berörde området kring Storfinnforsen har genomförts sommaren 2014 i samband med ett planerat byte av kraftledningen mellan Storfinnforsen och Midskog i Jämtland. Vid denna registrerades ett område med fossil åkermark som obj. nr 3, i anslutning till ställverket vid Storfinnforsen (Hovanta & Groop 2015:20 samt där anförd tabell och figur).

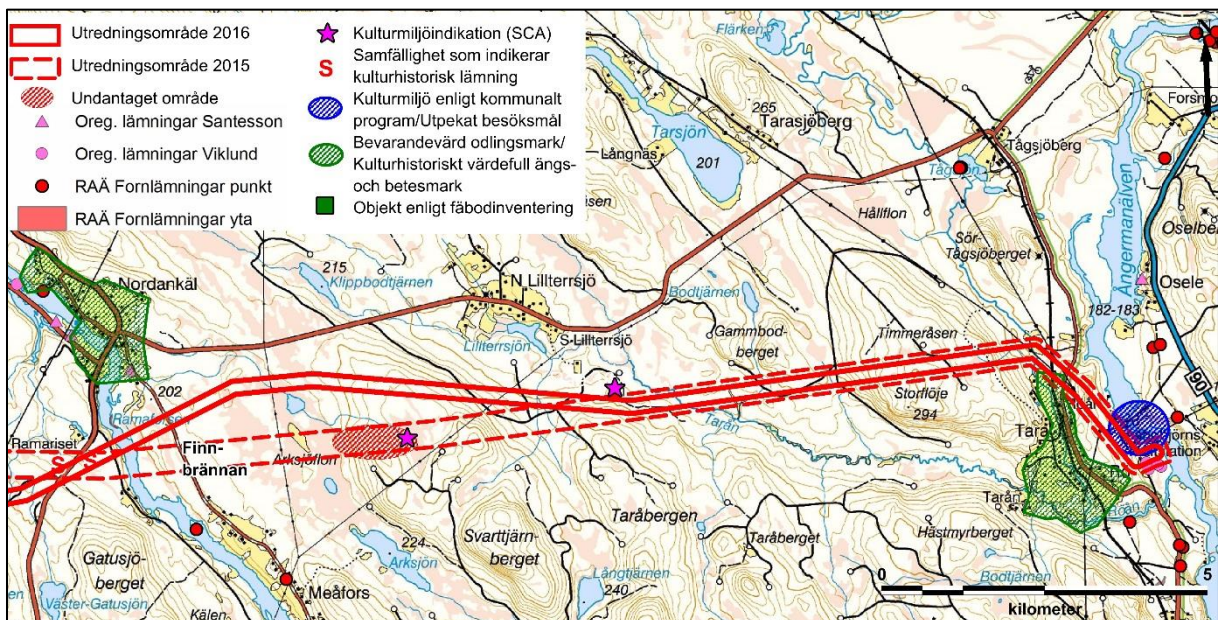
I den övriga litteraturen som genomgått har inga speciella upplysningar om utredningsområdet påträffats. Däremot finns flera publikationer som belyser älvdalarnas arkeologi och historia, såväl översiktligt som genom detaljerade studier, ofta i samband med arkeologiska undersökningar (jfr bl.a. Hvarfner 1957a, Baudou 1992, Viklund 2004, Engelmark & Harju 2005, George 2007 och i dessa anförd litteratur).

Figur 5. Nässjö kvarn är en av de miljöer i utredningsområdets närhet som lyfts fram som intressanta besöksmål av Sollefteå kommun. Foto: Lena Berg Nilsson 2015.

Figur 6a. Kända och indikerade kulturmiljövärden före fältinventeringen, i västra delen av utredningsområdet Långbjörn – Storfinnforsen samt dess omedelbara närhet. Bearbetat kartunderlag från Länsstyrelsen Västernorrland. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

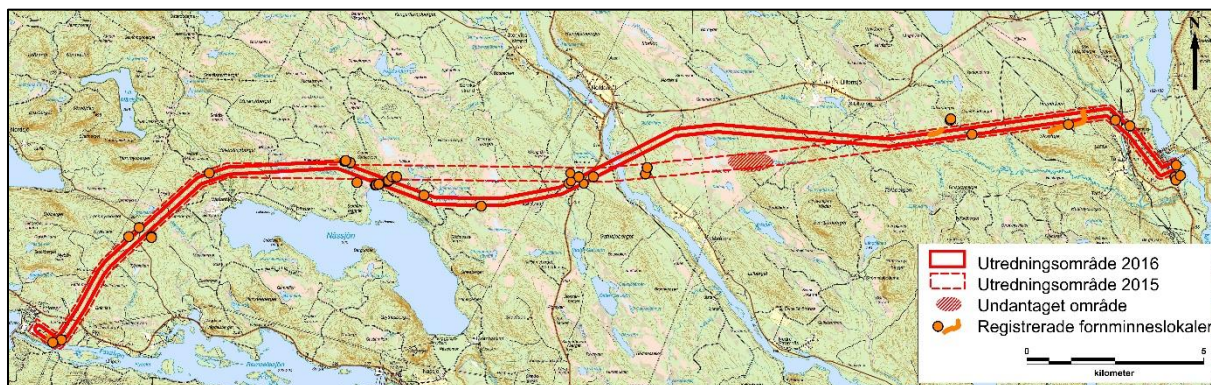

Figur 6b. Kända och indikerade kulturmiljövärden före fältinventeringen, i östra delen av utredningsområdet Långbjörn – Storfinnforsen samt dess omedelbara närhet. Den eventuella boplatzlokalen (nr 803) som beskrevs i samband med sjöregleringarna under 1950-talet är belägen inom den markerade kulturmiljön vid Långbjörn. Bearbetat kartunderlag från Länsstyrelsen Västernorrland. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

Den arkeologiska utredningen

Resultat

Genom den arkeologiska fältinventeringen har 46 fornminneslokaler registrerats i utredningsområdet och dess omedelbara närhet, varav 34 stycken år 2015 och 12 stycken år 2016. Resultatet redovisas i tabell 1 samt på figur 7 nedan. De fullständiga beskrivningarna för objekten samt mer detaljerade kartor med objektnummer återfinns i Bilagan.

Figur 7. Registrerade fornminnen vid den arkeologiska utredningen. För objektnr. samt detaljkartor hänvisas till Bilagan. Kartunderlag: Terrängkartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

Av dessa fornminneslokaler har ett registrerats tidigare i samband med en arkeologisk utredning av en kraftledning mellan Storfinnforsen och Midskog (Hovanta & Groop 2015). Det är ett område med fossil åker och röjningsrösen strax öster om kraftverket vid Storfinnforsen som då bedömdes som fornlämning (a.a: tabell 1, obj. nr 3). I samband med den nu aktuella utredningen gjordes en besiktning av detta område. Resultatet av denna besiktning innebär att lokalen ombedömts (se LS 35 i bilagans objekttabell). Lämningstypen kvarstår som *Fossil åker*, möjligtvis skulle lämningstypen *Övrigt* kunna användas då lämningen utgörs av ett område för myrslätter. Denna tolkning baseras på att området mellan väg 345 och Storfinnforsen och Flyn i allt väsentligt utgörs av åsformade grusiga och steniga isälvsavlagringar med mellanliggande, i huvudsak små, myr- och våtmarker. Dessa våtmarker har enligt lantmäteriakterna i stor utsträckning tidigare utnyttjats för myrslätter av hö. Höet har även förvarats i lador i anslutning till dessa våtmarker. Jfr ortnamnet *Ladumyran* i närområdet (se figur 6a). I samband med laga skiftet 1871 (22-RAM-209) har lantmätaren benämnt flera av dessa mindre våtmarker som *Slåttsloken*. Efterleden *-loken* betyder "liten vattenansamling", vilket innebär att *Slåttsloken* kan tolkas som "slåttrad våtmark". De mellanliggande, i förhållande till våtmarkerna något höglänta, områdena innehåller ett mycket stort antal stubbar efter 1800-talets dimensionsavverkningar. De tidigare registrerade röjningsrösen, tolkas snarare som stensamlingar då de utifrån läge i terrängen och utseende inte bedöms som upplagda.

De nyfunna fornminnena i inventeringsområdet utgörs framförallt av två kategorier: fångstgropar och bläckningar. Fångstgroparna kan i två fall beläggas i sådant antal att de kan sammankopplas till system, i ett annat fall utgör de påträffade fångstgroparna (LS3 och LS4) en förlängning på ett befintligt fångstgropsystem (Ramsele RAÄ 193). Oftast ingår dock fångstgroparna i mindre grupper om två till fyra gropar. I samband med 2016 års inventering påträffades ytterligare tre fångstgropar (LS 38-LS 40) samt en grop som kan utgöra rest efter en fångstgrop (LS 41) nordöst om Nässjö fåbodrar, mellan Nässjön och Lång- och

Hälltjärnarna där sex fångstgropar påträffats 2015. Dessa sammanlagt nio fångstgropar kan utgöra ett sammanhängande fångstgropssystem mellan Nässjön och det med sjön närmast parallella systemet av mindre tjärnar och våtmarker, där fångstgroparna placerats på naturliga avsatser i slutningen ner mot Nässjön. Kronologiskt bedöms fångstgroparna belägna i anslutning till Ångermanälven vid Långbjörns kraftstation som äldre än de som påträffats i skogsområdena mellan älvdalarna. De sistnämnda har välbevarade detaljer, tydliga vallar och branta inre lutande sidor samt i många fall, tydliga rektangulära bottenplan som antyder sparklådan i gropens botten. Fångstgropar bedöms antikvariskt som fornlämningar.

Bläckningarna är inhuggna på stubbarna, ofta ganska lågt i förhållande till markytan, i några fall också på motstående sidor om stubben. Skälen till bläckningarna förefaller vara flera, dels för att erhålla tjärved (exempelvis LS 1), markering för färdleder/stigar eller möjligtvis gränsmarkörer för skogsbete i anslutning till fäbodarna (exempelvis LS 15-17).

Två platser för fäbodan identifierades, Nässjö fäbodan (LS 7) belagd på en lantmäteriakt från 1695 och möjligtvis platsen för Gammbodarna (LS 26). Nässjö fäbodan bedöms som fornlämning. Gammbodarna bedöms som bevakningsobjekt då spåren är svaga och historiska belägg saknas.

Småindustriområdet (LS 18) söder om Ramariset, strax väster om väg 331, visar på den komplexa struktur som kan uppstå genom tid på en plats lämplig för vattendrivna småindustrier. Lämningen är belägen i Sågbacken som löper mellan Väster-Gatusjön och utloppet i Fjällsjöälven och består av uppgifter om kvarnplatser, en sågplats för en vattendriven såg samt rester efter ett mindre vattenkraftverk och en byggnad som utgör skalet från en eldriven såg med en driftsperiod från ca 1920 till 1950-talets slut. I bäcken ska sju kvarnplatser ha funnits åtminstone redan under 1700-talet, enligt äldre obekräftade källor. Några grunder efter sådana har inte kunnat beläggas. Inte heller har den vattendrivna sågplatsens ålder kunnat beläggas. Lokalen bedöms därför som bevakningsobjekt.

Två brott/täkter varav en för torv och en för grus/sand har identifierats. Båda dessa är sentida och bedöms därför som "Övrig kulturhistorisk lämning".

Kolningsanläggningarna i utredningsområdet är inte påträffade i skogsmark utan i anslutning till dagens bebyggelse. Dessa lämningar efter resmilor bedöms som sentida även om ingen tradition kopplad till dem kunnat beläggas, och bedöms därför antikvariskt som "Övrig kulturhistorisk lämning".

Fyra lämningar har registrerats som ej kommer att anmälas till FMIS. Dessa, en täktgrop samt en grop efter vindfälla (LS 19 och LS 6), en gränsmarkering i befintlig gräns (LS 37) samt en stig (LS 42) har dock medtagits i denna rapport för att undvika förväxling med fornminne vid det fortsatta arbetet.

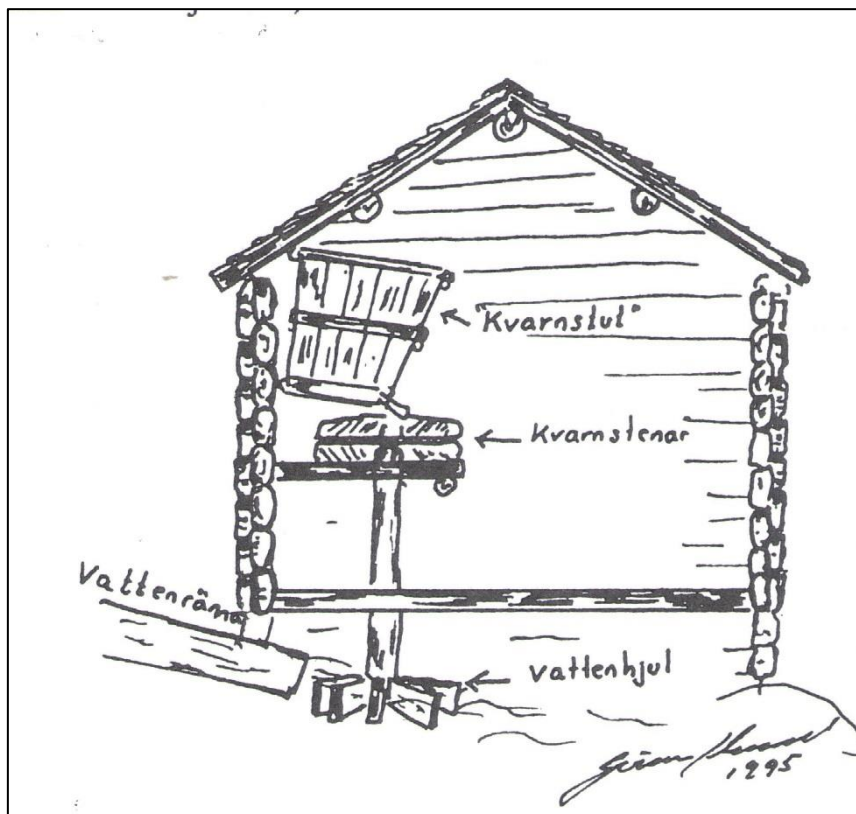
Spår efter dimensionsavverkningarna i slutet av 1800-talet i form av äldre, grova stubbar kan iaktas inom hela utredningsområdet liksom spår av äldre skogsgenerationer i form av tjärvedsstubbar. De är inte formellt fornminnen men bör ändå beaktas vid olika typer av maskinell påverkan i skogen. Flera av dessa har bläckningar och det kan inte uteslutas att ytterligare oidentifierade bläckningar finns inom utredningsområdet. Tallstubbar bevaras väl genom naturlig tjärimpregnering. Brandljud kan ses tämligen ofta och inom områdena är rikligt med av skogsbrand skadade trädstammar. Skogsbränder har sannolikt förekommit ofta i området, en del brandljud kan även ha uppkommit i samband med sentida hyggesbränningar.

Tabell 1. Registrerade lämningar i utredningsområdet. För fullständiga beskrivningar samt foton hänvisas till objekttabellen i Bilagan.

Objekt id	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning	Namn
LS1	Område med skogsbrukslämningar (bläckningar)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS2	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS3	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS4	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS5	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS6	Övrigt (grop)	Anmäls ej till FMIS	-
LS7	Fäbod	Fornlämning	Nässjöbodarna
LS8	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS9	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS10	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS11	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS12	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS13	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS14	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS15	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS16	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS17	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS18	Småindustriområde (lämning efter sågverk, kraftverk etc)	Bevakningsobjekt	-
LS19	Brott/täkt (grop)	Anmäls ej till FMIS	-
LS20	Brott/täkt (torvtäkt)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS21	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS22	Kolningsanläggning (resmila)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS23	Fångstgropssystem	Fornlämning	-
LS24	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS25	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS26	Fäbod? (bebyggelselämning)	Bevakningsobjekt	Gammobodarna?
LS27	Fångstgropssystem	Fornlämning	-
LS28	Kolningsanläggning (resmila)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS29	Husgrund, historisk tid	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS30	Brott/täkt (grop)	Övrig kulturhistorisk lämning	-
LS31	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS32	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS33	Fångstgrop	Fornlämning	-
LS34	Boplatz, förstörd	Borttagen	-
LS35	Fossil åker	Övrig kulturhistorisk lämning	
LS36	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	
LS37	Gränsmärke	Anmäls ej till FMIS	
LS38	Fångstgrop	Fornlämning	
LS39	Fångstgrop	Fornlämning	
LS40	Fångstgrop	Fornlämning	
LS41	Övrigt (Grop)	Bevakningsobjekt	
LS42	Färdväg	Anmäls ej till FMIS	
LS43	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	
LS44	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	
LS45	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	
LS46	Naturföremål/-bildning med tradition (bläckning)	Övrig kulturhistorisk lämning	

Figur 8. Exempel på hur de kvarnar i som funnits i Sågbäcken kan ha sett ut. Den är placerad på fyra större jordfasta block, vilket är det enda som återstår om träkonstruktionen försvinner. Ingen dammkonstruktion finns, utan vattnet leds in i kvarnen via en ränna utlagd i bäckfåran, synlig i bildens nedre högra kant. Kvarnen på bilden står på ursprunglig plats i Svartbäcken norr om Klista, vid utloppet i Fjällsjöälven, utanför utredningsområdet. Foto: Ola Nilsson 2015.

Figur 9. Principskiss av en skvaltkvarn. Teckning: Göran Stenmark 1995 (ur Stenmark 1995).

Figur 10. Exempel på uppgift om sentida hyggesbränning. Skylt uppsatt längs väg mot Nordsjö, öster om Lassmyrberget. Foto: Ola Nilsson 2015.

Tolkning och utvärdering

Inga påtagliga brister i underlagsmaterialet för en bedömning av hur kulturmiljön påverkas av utbyggnaden av ny ledning mellan Storfinnforsen och Långbjörn har identifierats.

Den utförda arkeologiska utredningens ambitionsnivå, i kombination med de naturgeografiska förutsättningarna och tidigare kännedom om området, innebär att det inte är sannolikt att kulturlämningar i större omfattning kan påträffas i det aktuella utredningsområdet, förutom de redan kända. Noteras kan att på slutningarna på ömse sidor om Fjällsjöälven, där isälvsavlagringar förekommer inom ledningsgatan och boplatslägen särskilt eftersöktes, var strandplatån på västra sidan om älven bortschaktad genom täktverksamhet, jfr figur 11.

Möjligen kan enstaka ännu oupptäckta objekt finnas i utredningsområdet, men i så fall i begränsad och troligen obetydlig omfattning, t.ex. någon oidentifierad bläckning eller någon oregistrerad lämning såsom en kojruin eller kolbotten.

Figur 11. Vy från N över sand-/grustäkten vid strandplatån vid Fjällsjöälvens västra strand. Foto: Lena Berg Nilsson 2015.

Behov av kompletterande utredningar

Den nu utförda arkeologiska utredningen bedöms ge en god bild av den faktiska fornminnesstrukturen i utredningsområdet.

Utredningen har genomförts med en relativt hög täckningsgrad i de delar som har rekognoserats, vilket innebär att enstaka fornminnen, t.ex. någon bläckning, kolbotten eller kojgrund, skulle kunna finnas kvar oupptäckt. Detta betyder att en fördjupad utredningsetapp 2 skulle kunna övervägas. En sådan utredning skulle i sådana fall huvudsakligen inriktas selektivt på valda positioner där stolpar planeras. Vår bedömning är dock att en utredningsetapp 2 troligen inte behövs i större delen av utredningsområdet. Möjligen kan en sådan behövas vid tre lokaler – bevakningsobjekten LS 26, LS 18 samt LS 41 (den eventuella fäboden Gammobodarna, småindustriområdet vid Sågbäcken samt en grop i anslutning till flera fångstgropar NÖ om Nässjö fäbodarna) för att fastställa fornlämningsstatus, om dessa kommer att beröras av ledningsprojektet. Det är emellertid Länsstyrelsen i Västernorrland som med ledning av bl.a. denna rapport avgör om ytterligare arkeologiska utredningsetapper krävs.

Eventuellt kan arkeologiska utgrävningar eller dokumentation bli aktuella, om planeringen av byggnationen av 400 kV-ledningen och tillhörande infrastruktur inte görs så att påträffade *fornlämningar* kan undantas från markingrepp.

Även i de fall där bedömningen av de påträffade lämningarna är *Övrig kulturhistorisk lämning*, som inte har skydd enligt KML, rekommenderas en dialog med Länsstyrelsen i Västernorrland vid eventuella markingrepp i dessas närhet, då Länsstyrelsen har ett avgörande tolkningsföreträde vid den antikvariska bedömningen.

Sammanfattande riskbedömning och förslag på skyddsåtgärder

För fornminnen gäller att markarbeten eller upplag inte får ske inom fornlämningar utan tillstånd från länsstyrelsen. Vid ett eventuellt intrång i närområdet till fornlämningar är det i första hand länsstyrelsen som avgör hur stort fornlämningsområdet skall vara enligt 2 kap 2§ (KML). De övriga kulturhistoriska lämningarna har inte skydd som fornlämningar enligt KML. De skall istället visas största möjliga hänsyn enligt skogsvårdslagens hänsynsparagraf. Eftersom dessa lämningar ändå har ett kulturhistoriskt värde, och då länsstyrelsen har ett avgörande tolkningsföreträde vid den antikvariska bedömningen, bör arbetsföretaget därför undvika också dessa lämningar med skyddsområden vid sina markarbeten.

De skyddsåtgärder som i nuläget föreslås för att minska negativa konsekvenser av byggnationen av ledningen mellan Storfinnforsen och Långbjörn är att vid markarbetena undvika fysiska ingrepp som berör fornminnen. Vid behov kan de fornminnen som är belägna nära planerade markingrepp markeras med snitslar innan markarbeten påbörjas.

Referenser

- Appelgren, K. & Hvarfner, H. 1961. *Rapport över kulturhistoriska undersökningar inom dämningssområdet vid Långbjörns kraftverk, Junsele sn, Ångermanland. 1958. Text, plan- och profilritningar, fotografier samt översiktskarta. ATA dnr 1224/62.*
- Baudou, Evert. 1992. *Norrlands forntid - ett historiskt perspektiv.* Höganäs.
- Engelmark, Roger & Harju, Johnny. 2005. *Rapport över arkeologisk förundersökning av Raä 183, Ramsele sn, Ångermanland, 2005.* UMARK44 Arkeologisk rapport Institutionen för arkeologi och samiska studier Umeå universitet.
- Hovanta, Elise & Groop, Niklas. 2015. *Storfinnforsen – Medskog. Arkeologisk utredning av kraftledning 2014, Ramsele socken i Ångermanland, Borgvattnet, Lit och Stugun socknar i Jämtland.* (Arkeologi och kulturhistoria 56). Stigfinnaren Arkeologi och kulturhistoria AB.
- Hvarfner, Harald. 1957a. *Fångstmän och nybyggare i Ångermanälvens köl/områden under järnåldern.* Kulturhistoriska föreningen Murberget Härnösand.
- Hvarfner, Harald. 1957b. *Rapport över kulturhistoriska undersökningar inom dämningssområdet vid Långbjörns kraftverk, Junsele sn, Ångermanland. 1956. Del I: Text och textbeilder, Del III: Markskadkartor.* ATA dnr 3189/57.
- FMIS. Riksantikvarieämbetets fornminnesregister. <http://www.raa.se/cms/fornsok/start.html>.
- George, Ola. 2007. *Arkeologisk undersökning i kursform av gravhög från yngre järnålder och boplatser från mellanneolitikum i Ramsele sn. Fornlämning: Raä 51:2 Fastighet: Nordankäl 4:6, Socken: Ramsele, Kommun: Sollefteå, Landskap: Ångermanland.* Rapport 2007:4.
- <http://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-1-miljon-sv.html>
- http://www.raa.se/publicerat/varia2012_33.pdf
- http://www.raa.se/app/uploads/2013/09/Y_riksintressen.pdf
- Jensen, Ronnie. 1997. *Fornminnesinventeringen – nuläge och kompletteringsbehov. En riksöversikt.* Riksantikvarieämbetet.
- KML. *Kulturmiljölagen.* Utfärdad den 30 juni 1988. Ändrad 1 jan 2014. Svensk författningssamling 1988:950.
- Nilsson, Ola & Berg Nilsson, Lena. 2015. *Ledningsprojekt Långbjörn – Stor-Finnforsen. Arkeologisk utredning för ny 400kV-ledning, 2015, Junsele & Ramsele socknar, Sollefteå kommun, Västernorrlands län.* (Landskapsarkeologerna Rapport 2015:14).
- Persson, Peter. 2012. *Fortsatt analys för förbättrade kulturmiljöunderlag i samband med vindkraftsetableringar i Västernorrlands och Jämtlands län.* Länsstyrelsen Västernorrland Rapport nr 2012:20.
- Persson, Peter. 2013. *Projekt Från modell till planeringsunderlag- värdering av ej fornminnesinventerade skogsområden Jämtland och Västernorrland. Slutrapport Länsstyrelsen Västernorrland.* Rapport nr 2013:13.
- Renström, Ann. 1996a. *Program för kulturmiljövården i Sollefteå kommun. Junsele. Häfte 1.* Sollefteå kommun.
- Renström, Ann. 1996b. *Program för kulturmiljövården i Sollefteå kommun. Edsele, Ramsele. Häfte 2.* Sollefteå kommun.
- Selinge, K-G. 1988. *Det nuvarande förflutna. Årsbok 1987-88.* Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer.

Skogens pärlor. <http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>.

SNA 2002. Sveriges Nationalatlas. *Berg och Jord*. Temared. Curt Fréden. Temavärd Sveriges geologiska undersökning.

Sollefteå kommun. 2006a. *Vägar till kulturskatter i Sollefteå. 1. Ramsele, Edsele, Helgum*.

Sollefteå kommun. 2006b. *Vägar till kulturskatter i Sollefteå. 2. Junsele, Ådals-Liden, Resele*.

Stenmark, Göran. 1995. *Gårelehöjden. Byn i två socknar. En bys utveckling från Nybygge till Laga Skifte*. Uppsats i Bebyggelsehistoria, Mitthögskolan, Härnösand.

Viklund, Bernt Ove. 2004. *Bastuloken. Ett boplatssområde vid våtmark i Stenviksstrand i Ramsele socken. Ångermanland. Västernorrlands län*. Forntid i Ramsele och Kulturmiljövårdarna AB i Härnösand. Rapport 2004: 1.

www.historiska.se

www.sofi.se

Muntliga uppgifter

Bengt Erik Näsholm, Ramsele Hembygdsförening.

Kartor (<http://www.lantmateriet.se>)

Lantmäterimyndigheternas arkiv:

22-ram-42, Flyn, Skattläggning (1784).

22-ram-69 Flyn, Avvittring (1811).

22-ram-209 Flyn Laga skifte (1871).

Lantmäteristyrelsens arkiv:

X2:133 Flyn nr 1 Geometrisk avmätning (1695).

X42-8:1 Flyn nr 1, Skattlägningsberedning (1784).

X31-1:1 Junsele socken, Lådakt, geom avritn å allmän o angräns byeskogar (1703).

X31-42:1 Tara nr 1-2, Avmätning för skattläggn (1787).

X2:131-32 Nässjö nr 1-2 Geometrisk avmätning (1695).

Rikets allmänna kartverks arkiv:

Generalstabskartan, J242-61-1, Junsele (1916).

Ekonomiska kartan Nässjö 20G0-1e-f (1970).

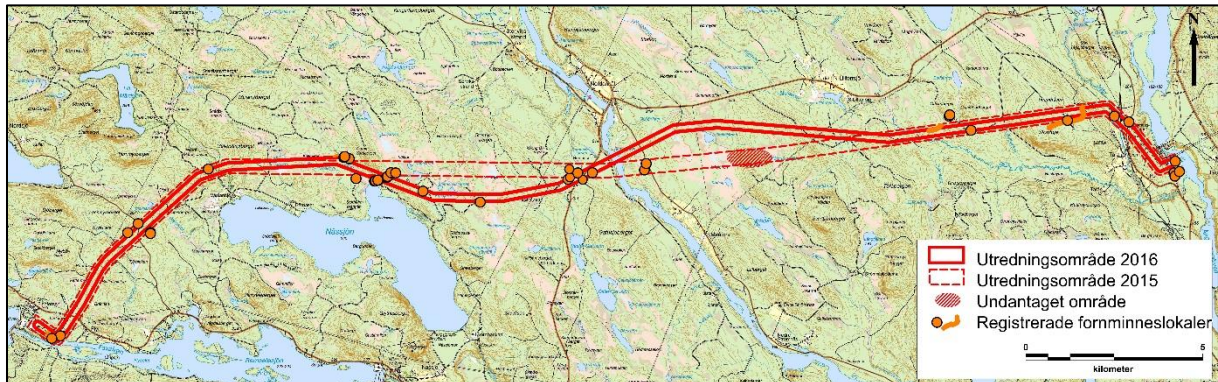
Ekonomiska kartan Meåfors 20G0-1g-h (1970).

Ekonomiska kartan Tara 20G0-1i-j (1968, 1970).

Ekonomiska kartan, Tarasjöberg 20G2-3i-j (1968, 1970).

Ekonomiska kartan Flyn J141-20G0-1c-d7 (1970).

Bilaga. Redovisning av fornminnen inom utredningsområdet

Figur I. Registrerade fornminnen vid den arkeologiska utredningen. För objektnr. hänvisas till detaljkartor över de områden där fornminnesobjekt påträffats (figur II-VIII) nedan. Kartunderlag Terrängkartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2015.

Objekttabell

Obj. nr/ RAÄ-nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
LS1	Område med skogsbrukslämningar	<p>Område med bläckningar, ca 220 x 130 m (VNV-OSO). Inom området är minst 8 torrstubbar med bläckningar. Stubbarna är mellan 0,8-1,7 m h, mestadels 0,8-1,2 m h och 0,4-0,6 m i diam, mestadels mellan 0,4-0,5 m. Bläckningarna är i 2 fall placerades på två sidor om stammen (Ö och V sidan), medan 6 har bläckningar endast på en sida (V, S, SÖ och Ö sidan). Bläckningarna är placerade lågt på stubben, nära markytan. Storleken på bläckningarna varierar, 0,1-0,7 m h, mestadels 0,25-0,45 m h, 0,12-0,3 m br, mestadels 0,16-0,2 m br och 0,03-0,15 m dj, mestadels mellan 0,03-0,08 m dj. I vissa fall är stubbarna skadade så att bläckningarnas storlek inte kan bedömmas. Områdets utbredning åt NV är oklar (utanför utredningsområdet).</p> <p>Terräng: Flack moränmark mot mossmark i S. Skogsmark.</p> 	Övrig kulturhistorisk lämning

Foto: Ofa Nilsson 2015.

LS2	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i torrstubbe, 1,2 m h, 0,6 m i diam. Bläckningar på Ö och V sidan av stubben, på Ö sidan 0,4 m h, 0,2 m br, 0,04 m dj, på V sidan 0,12 m h, 0,08 m br, 0,01 m dj. Terräng: Flack moränmark sluttande åt NÖ. Skogsmark.	Övrig kulturhistorisk lämning
LS3	Fångstgrop	Fångstgrop , 8-9 m i diam, grop 3x2 m (ÖNÖ-VSV), 1,5 m dj. Otydlig omgivande vall, synlig i S, V, och N, 2-3 m br, 0,2-0,3 m h. Terräng: Flack blockig moränmark. Skogsmark.	Fornlämning
LS4	Fångstgrop	Fångstgrop , ca 9 m i diam, grop 3x2 m (NV-SÖ), 1,5 m dj. Omgivande vall, 2-3 m br, 0,2-0,3 m h. Terräng: Flack blockig moränmark. Skogsmark. <i>Foto: Ola Nilsson 2015</i>	Fornlämning
LS5	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i hög torrstubbe, ca 4 h, 0,4 m i diam, på Ö resp V sidan om stammen. Bläckningen på V sidan är oval, 0,2 m h, 0,05 m br och 0,02 m dj, belägen på 1,2 m h ovan markytan. Bläckningen på Ö sidan är oval, 0,25 m h, 0,15 m br och 0,05 m dj belägen 1,4 m ovan markytan. Terräng: Flack sedimentavlagring, sluttande åt N och Ö. Skogsmark (kalhygge).	Övrig kulturhistorisk lämning
LS6	Övrigt	Grop , ca 5 m i diam, oregelbundet rektangulär med avsmalnande kortsidor, 3x1,5 m (SV-NÖ), 0,5 m dj. Vall längs Ö långsidan. Vindfälla. Terräng: Ö-sida av mindre moränrygg (SV-NÖ).	Anmäls ej till FMIS
LS7	Fäbod	Husgrund , ca 4x4 m (Ö-V), synlig som en regelbunden upphöjning med två tydliga sidor iakttagbara, av 0,2-0,3 m st stenar. Belamrad i Ö delen av schaktmassor från anläggandet/breddning av skogsbilväg. V om skogsbilvägen och platsen för husgrunden mot intilliggande våtmarker är ett större plant, stenfritt område som sannolikt nyttjats för slåtter. Liknande stenfria ytor finns även N om Nörd-Bodbäcken och Ö om skogsbilvägen, mot Nässjön, där även terrasskanter i slutningen mot sjön i Ö kan iakttas. Terräng: Flack mindre moränförhöjning i omgivande moränmark. Skogsmark (blandskog) Namn: Nässjö fäbod LMV akt X2:131-32, 1695, Nässjöbodarna EK karta 1970.	Fornlämning
LS8	Fångstgrop	Fångstgrop , 8x7 m (NNV-SSÖ) ingrävd i slutning, grop 5x3 m (NNV-SSÖ) intill 2m dj. Vall i S, V och N, 2-4 m br, intill 1,5 m h Terräng: S-slutning i moränmark, Skogsmark.	Fornlämning
LS9	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i torrstubbe 0,9 m h, 0,4 m i diam. Terräng: Flack moränmark, Skogsmark (hygge). Kommentar. Står i SÖ delen av vallen till nr LS10	Övrig kulturhistorisk lämning
LS10	Fångstgrop	Fångstgrop , 8-9 m diam, grop 5x3 m (N-S) intill 2m dj. Omgivande vall 2-3 m br, intill 0,5 m h Terräng: Flack moränmark, sluttande åt S. Skogsmark (hygge).	Fornlämning
LS11	Fångstgrop	Fångstgrop , 8-9 m diam, grop 5x3 m (N-S) intill 2m dj. Omgivande vall 1,5-2,5 m br, intill 0,5 m h Terräng: Flack moränmark, sluttande åt S. Skogsmark (hygge).	Fornlämning
LS12	Fångstgrop	Fångstgrop , 8-9 m i diam, grop ca 2 m i diam, 0,5 m dj. Flack omgivande vall, 3-4 m br, intill 0,4 m h. Terräng: Flack moränmark mot myr. Skogsmark.	Fornlämning
LS13	Fångstgrop	Fångstgrop , 7-9 m i diam delvis ingrävd i slutning, grop ca 2,5 m i diam, 1,5 m dj. Vall i Ö, S och V, 2-3 m br, intill 0,8 m h. Terräng: Flack S-slutning i moränmark mot myr. Skogsmark.	Fornlämning

LS14	Fångstgrop	Fångstgrop , 10-11 m i diam delvis ingrävd i sluttning, grop närmast kvadratisk, 4 m i sida (NÖ-SV), 2 m dj. Vall i V, S och Ö, intill 4 m br, 1,5 m h. Terräng: Flack S-sluttning i moränmark. Skogsmark.	Fornlämning
LS15	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i stubbe, 0,55 m h, 0,5 m i diam. På stubbens N sida, strax ovanför markytan är en skålning, 0,07 m h, 0,13 m br och 0,04 m dj. Terräng: Flack moränmark mot bäck. Skogsmark.	Övrig kulturhistorisk lämning
LS16	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i brandskadad stubbe, 0,5 m h, 0,3 m i diam. På stubbens SÖ sida, strax ovanför markytan är en skålning, 0,15 m h, 0,18 m br och 0,04 m dj. Terräng: Flack moränmark mot bäck. Skogsmark.	Övrig kulturhistorisk lämning
LS17	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i stubbe, 0,7 m h, 0,5 m i diam. På stubbens SÖ sida, strax ovanför markytan är en rund skålning, 0,18 m i diam och 0,04 m dj. Terräng: S-sluttning av mindre moränförhöjning mot sankmark. Skogsmark.	Övrig kulturhistorisk lämning
LS18	Småindustriområde	Småindustriområde , T-format, 160 x 10-75 m (NÖ-SV) bestående av 1 såglämning, 1 ränna och fundament för vattentub samt 1 grund för turbinhus samt 1 befintlig sågverksbyggnad. Såglämningen består av en ca 12 m l, intill 1,2 m h stenskoning längs bäckens V kant. Stenarna är 0,3-1,0 m st, delvis kanthuggna. Längs NÖ kanten av bäckfåran är en grävd ränna (NÖ-SV), ca 95 m l, intill 1,0 m br och 0,5 m dj. I rännans förlängning är en anlagd valliknande upphöjning (fundament för vattentub), ca 45 m l, 4-5 m br. Längs NV sidan om upphöjningen är en ingrävning i sluttningen, 2-3 m br. Rännan och upphöjningen slutar invid en grund efter kraftverk (turbinhus) delvis ingrävd i sluttning, 8x8 m (NÖ-SV), intill 3 m h, med gjutna väggar och golv av betong, c 0,3 m tj. Byggnaden är indelad i 4 rum I NÖ delen av grunden och där rännan och fundamentet för vattentuben ansluter är ett cementblock, 1x1x1 m, med ett järnrör, 0,4 m diam. Nedan grunden efter kraftverket, åt NÖ, är en grävd ränna, ca 30 m l, 1-2,5 m i botten, intill 2,5 m dj, som ansluter till befintlig bäckfåra. I bäckfåran är enstaka stockar med bearbetningsspår som visar att de ingått i en byggnad. På SÖ sidan om bäckfåran är en sågverksbyggnad, 13x4 m (Ö-V), av timmerstomme, med plankvägg åt N, i övrigt öppen samt tak av valsad plåt. I NÖ hörnet, längs N långsidan, är en utbyggnad, 2,5x 3 m. Delar av utrustningen liksom stockar och plank finns kvar i byggnaden. Av graffiti (namnteckningar) på väggar och timmerstomme förefaller sågen nyttjad mellan ca 1920-1960. Området Ö om bäckfåran är använt för omfattande täktverksamhet, oklart för anläggandet av den sentida sågverksbyggnaden eller vägbyggnation, varför gräns åt SÖ är ungefärlig. Genom området, i dess SÖ del löper en äldre väg, från S och vidare mot N. Terräng Flack moränmark vid bäck fåra. Kommentar: Det finns uppgifter om att 7 bäckkvarnar ska ha funnits sedan 1700-talet, nedströms Väst-Gatusjön.	Bevakningsobjekt
			
		Foto: Ola Nilsson 2015.	

		 <p>Foto: Ola Nilsson 2015.</p> <p>Foto: Ola Nilsson 2015.</p>	
LS19	Brott/täkt	Grop , 4x3 m (N-S), intill 0,8 m dj. Ingen synlig omgivande vall. Sentida täktgrop. Terräng: Flack stenfri moränavlagning mot mossmark. Skogsmark.	Anmäls ej till FMIS
LS20	Brott/täkt	Område med torvtäkt , ca 20 m diam, bestående av minst tre täktgropar, varav en ca 3 m diam, intill 0,5 m dj samt två oregelbundet avlånga, 7-8 m l, intill 2 m br och 0,5 m dj. Terräng: Flack, blöt, mossmark. Skogbevuxen.	Övrig kulturhistorisk lämning
LS21	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i torrstubbe, 1 m h och 0,5 m diam. I S är 3-4 hack som markeringar. Terräng: Flack sandplåt mellan myrar. Skogsmark (tallskog).	Övrig kulturhistorisk lämning
LS22	Kolningsanläggning	Kolbotten efter resmila , 8 m diam och 0,1 m h. I kanterna är oregelbundna gropar 1-3 m l, 0,1-0,5 m br och 0,2-0,4 m dj. Beväxt med 4 tallar, 5 lövträd, risbelamrad. Terränguppgift: (tallskog). Terräng: Flack sandmark invid myrmark. Skogsmark Orienteringsuppgift: 6 m SV om väg.	Övrig kulturhistorisk lämning
LS23	Fångstgropssystem	Fångstgropssystem , ca 400 m l, bestående av 5 fångstgropar. Avstånden mellan groparna är ca 35-180 m. Fångstgroparna är 3-3,5 m diam och 0,3-1,5 dj (vanligen 0,5-1 dm dj). 4 har rektangulärt bottenplan, 1-2 x 0,3-1 m l, vall kring kanten 1-3 m br och 0,1-0,5 m h. Fångstgroparna ingår sannolikt i ett längre system som fortsätter i NÖ riktning utanför arbetsområdet. Terräng: Krön och sluttningar av låg stenbunden moränrygg i NÖ-SV-riktning. Skogsmark (tallskog).	Fornlämning
LS24	Fångstgrop	Fångstgrop , 2 m diam och 0,5 m dj, bottenplan 1x0,4 (VNV-ÖSÖ). Delvis vall kring kanten, 1-3 m br och 0,1-0,2 m h. Invid och V om bergsslutning. Terräng: S-sluttande moränmark. Skogsmark (kalhygge).	Fornlämning
LS25	Fångstgrop	Fångstgrop , 2,5 m diam och 1,1 m dj, rektangulärt bottenplan 1,3x0,2 m (VNV-ÖSÖ). Vall kring kanten, 1,5 m br och 0,2 m h. Terräng: Krön av moränhöjd. Skogsmark (kalhygge). Kommentar: Sannolikt finns flera fångstgropar i N riktning i förhållande till denna grop.	Fornlämning
LS26	Fäbod?	Bebyggelselämning , ca 120 x 50 m (NV-SO)-bestående av 1 husgrund? och 1 terrasskant. Husgrunden är 5x3 m (NÖ-SV) bestående av otydliga parallella vallar, 1 m br och 0,1 m h, vall saknas längs NÖ kortsidan. Omedelbart intill och i SÖ riktning är en otydlig terrasskant ca 50 m l (NV-SÖ) och 0,1-1 m h. Anläggningarna är belägna i S-sluttning av Gammobodberget vilket indikerar äldre verksamhet. Terräng: S-sluttande moränmark. Skogsmark (tallplantering).	Bevakningsobjekt

LS27	Fångstgropssystem	Fångstgropssystem , 1300 m l (huvudsakligen ÖNÖ-VSV), bestående av 13 fångstgropar. Avstånden är 30-300 m (vanligen ca 40 m). Fångstgroparna är 2,5 - 4 m diam (vanligen 3 m diam) och 0,8-1,7 m dj (vanligen 1-1,3 m dj), 14 har närmast rektangulärt bottenplan 1-1,5 x 0,2-1 m (vanligen NV-SÖ). Alla har vall kring kanten 1-2,5 m br (vanligen 2 m br) och 0,1-1 m h (vanligen 0,2-0,4 m h). De 6 västligaste groparna V om skogsbilväg är påfallande djupa och tydliga. Både Ö och V om dokumenterat fångstgropssystem kan finnas fler fångstgropar som bör inventeras och dokumenteras, ingår dock ej i detta uppdrag. Terräng: Avsatser och krön i lättkuperad moränmark mot skarp sluttning i Ö och V. Skogsmark, övervägande barrskog.	Fornlämning
LS28	Kolningsanläggning	Kolbotten efter resmila , 7 x 5 m (NNV-SSÖ) och 0,1 m h. Begränsas av grunda gropar, 1-2 m l och 0,1-0,2 m dj. Terräng: Flack sandmark, Ö om å. Skogsmark (tallskog). Orienteringsuppgift: 20 m NV om stig.	Övrig kulturhistorisk lämning
LS29	Husgrund, historisk tid	Husgrund , 8 x 5 m (N-S), mycket tätt beväxt. Osäker. 12 m Ö om väg. Terräng: Flack moränmark. Skogsmark (tallplantering).	Övrig kulturhistorisk lämning
LS30	Brott/täkt	Grop , 15 x 6 m (Ö-V), 0,5 m dj. Troligen recent grustäkt. Terräng: Svagt N-sluttande moränmark. Skogsmark (barrskog).	Övrig kulturhistorisk lämning
LS31	Fångstgrop	Fångstgrop , 2 m diam och 0,3 m dj. Rektangulärt bottenplan? 0,5x0,3 m (N-S). Ställvis vall kring kanten 1-1,5 m br och 0,1 m h. 2 kulturstubbar, tallplantor. Terräng: Krön av grusrygg (NV-SÖ). Skogsmark (tallungskog).	Fornlämning
LS32	Fångstgrop	Fångstgrop , 3x2,5 m (NV-SÖ) och 0,6 m dj. Rektangulärt bottenplan 1,2x0,3 m (NV-SÖ). Vall kring kanten 2-3 m br och 0,1 m h. Beväxt med 10 tallar. Terräng: Flack sandplatå invid älv. Skogsmark (tallskog).	Fornlämning
LS33	Fångstgrop	Fångstgrop , 2-3 m diam och 0,4 m dj. Rektangulärt bottenplan 1x0,3 m (N-S). Vall kring kanten 1-1,5 m br och 0,1-0,3 m h. Beväxt med tallplantor. Terräng: Krön av grusrygg (NV-SÖ). Skogsmark (tallplantering).	Fornlämning
LS34	Boplats, förstörd	Boplats, förstörd . Längs en ca 400 m l sträcka längs S älvfåran har skörbränd sten påträffats. Denna har dock bedömts som osäker. ATA dnr 3189/57, 1224/62. Terräng: Flack sedimentavlagring. Industrimark.	Borttagen
LS35	Fossil åker	Tidigare anmälan till FMIS (Hovanta & Groop 2015, tabell 1, obj nr 3) Fossil åker , ca 180 x 100 st (NV-SÖ). Den fossila åkern är svår att avgränsa pga. tät buskvegetation, men kan möjligen avgränsas av det knappa 10-talet odlingsrösen som påträffades. Odlingsrösen sträcker sig i ett stråk Ö-V rakt över utredningskorridoren. Rösen är oregelbundna, intill 2 m st och 0,4 m h, överväxta. Rösen ligger på låga moränryggar, medan den fossila åkern är i de lägre liggande partierna inom området. Området avgränsas i SÖ, NÖ och N av en kraftig moränrygg. Området är delvis beväxt av tät grässvål och sly. Beläget under kraftledning i moränmark. År 1811 var här inägor och slättermarker (22-RAM-69). År 1871 var området "Slotterloken" inhägnat och här var ängar samt "siddrag" och "björkkäl" (22-RAM-209). Inga lämningar syns på kartan 1970 (Generalstabskarta Flyn J141-20GO-1c-d72).	Tidigare bedömning: Fornlämning Ny bedömning: Övrig kulturhistorisk lämning

Ny beskrivning:

Fossil åker, ca 300 x 140 m (NÖ-SV), bestående av mindre, delvis sammanhängande våtmarker med mellanliggande stenbundna mindre steniga sedimentryggar. I anslutning till dessa ryggar är ett 20-tal mindre stensamlingar, 1-2 m i diam, intill 0,3 m h av 0,1-0,3 m st stenar. Dessa stensamlingar är närmast att karakterisera som fornlämningsliknande bildningar. Av äldre lantmäteriakter framgår att våtmarker i området använts för myrslätter, och dessa, ofta mindre våtmarker benämns i LMV-akt, 22-RAM-209 som *Slåtloken*, vilket ska uttydas som "Liten vattensamling som är slåttrad". Inom området på de höglänta mindre sedimentryggarna (dessa benämns exempelvis "mobacke", "surkäl" i akten 22-RAM-209) finns också ett mycket stort antal torrstubbar, flera med brandljud, efter 1800-talets dimensionsavverkningar.

Terräng: Flack S-sluttning med inslag av mindre våtmarker i moränmark. Skogsmark (kraftledningsgata).

Kommentar:

Ny antikvarisk bedömning då området tolkas utgöras av myrslätter.

Stubbe från dimensionsavverkning med brandljud.
Foto från Ö: Ola Nilsson 2016

En av stensamlingarna (tidigare bedömda som röjningsrösen) inom LS 35. Foto från N: Ola Nilsson 2016.

LS36 Wp1734	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i stubbe, 1,5 m h, 0,4-0,5 m i diam. På N sidan, 0,8 m h, 0,2 m br, 0,1 m dj, belägen 0,2 m ovan markytan. Terräng . Flack moränmark med inslag av hållar. Skogsmark.	Övrig kulturhistorisk lämning
LS37 Wp 1736	Gränsmärke	Gränsröse , 1x1m (N-S), 0,6 m h av 0,1-0,6 m st delvis flathuggna stenar. Visarsten (ÖSÖ-VNV), lutande åt NNÖ, 0,7 m h, 0,3-0,5 m br, intill 0,15 m tj. Terräng : Mindre svacka i hållmark. Skogsmark. Kommentar : I befintlig gräns.	Anmäls ej till FMIS
LS38 Wp1741	Fångstgrop	Fångstgrop , närmast oval 6x 4 m, (SSÖ-NNV), 1,5 m dj. Rektangulärt bottenplan, 2x1m. Omgivande vall, 1-2 m br, intill 1,2 m h. Terräng : Flack platå i blockig moränmark. Skogsmark.	Fornlämning
			
		Foto från SV: Ola Nilsson 2016.	
LS39 Wp 1742-43	Fångstgrop	Fångstgrop , delvis ingrävd i sluttning, 6 m i diam, 1,8 m dj. Rektangulärt bottenplan, 1x0,5 m (NNV-SSÖ). Omgivande vall, 1,5-2 m br, 0,3-1,5 m h. Terräng : S-sluttning i blockig moränmark. Skogsmark.	Fornlämning
LS40 Wp 1744	Fångstgrop	Fångstgrop , 6 m i diam, 1,5 m dj. Rektangulärt bottenplan, 1,5x0,7 m (NNV-SSÖ). Omgivande vall, 1-2 m br, intill 0,4 m h. Terräng : Mindre platå i S-sluttning i moränmark. Skogsmark.	Fornlämning
			
		Foto från N: Ola Nilsson 2016.	
LS41 Wp 1745	Övrigt	Grop , delvis ingrävd i sluttning, oregelbundet rund, 1 m i diam, 0,5 m dj. Vall i S, i sluttning, ca 8 m l (N-S), 1-2 m br, 0,4 m h. Terräng : Mindre platå i S-sluttning i moränmark. Skogsmark. Kommentar : Läge, utseende samt sammanhang med övriga fångstgropar i sluttningen gör att gropen kan utgöra en fångstgrop som ej färdigställdes eller fyllts igen.	Bevakningsobjekt
LS42 Wp 1746, 1751-1760	Färdväg	Stig , ca 300 m l, intill 1 m br (Ö-V). Sp Terräng : Flack moränavlagning i svag S-sluttning. Skogsmark och myr. Kommentar : Ingen koppling till äldre kartor eller tradition. Snitslad inför avverkning.	Anmäls ej till FMIS
LS43	Naturföremål/-bildning med tradition	Bläckning , i torrstubbe, 1,2 m h, 0,4 m i diam. Bläckningen är belägen på SÖ sidan av stubben, 0,2 m ovan markytan, 0,5 m h, 0,2 m br, 0,1 m dj. Terräng : Flack moränavlagning i svag S-sluttning. Skogsmark.	Övrig kulturhistorisk lämning

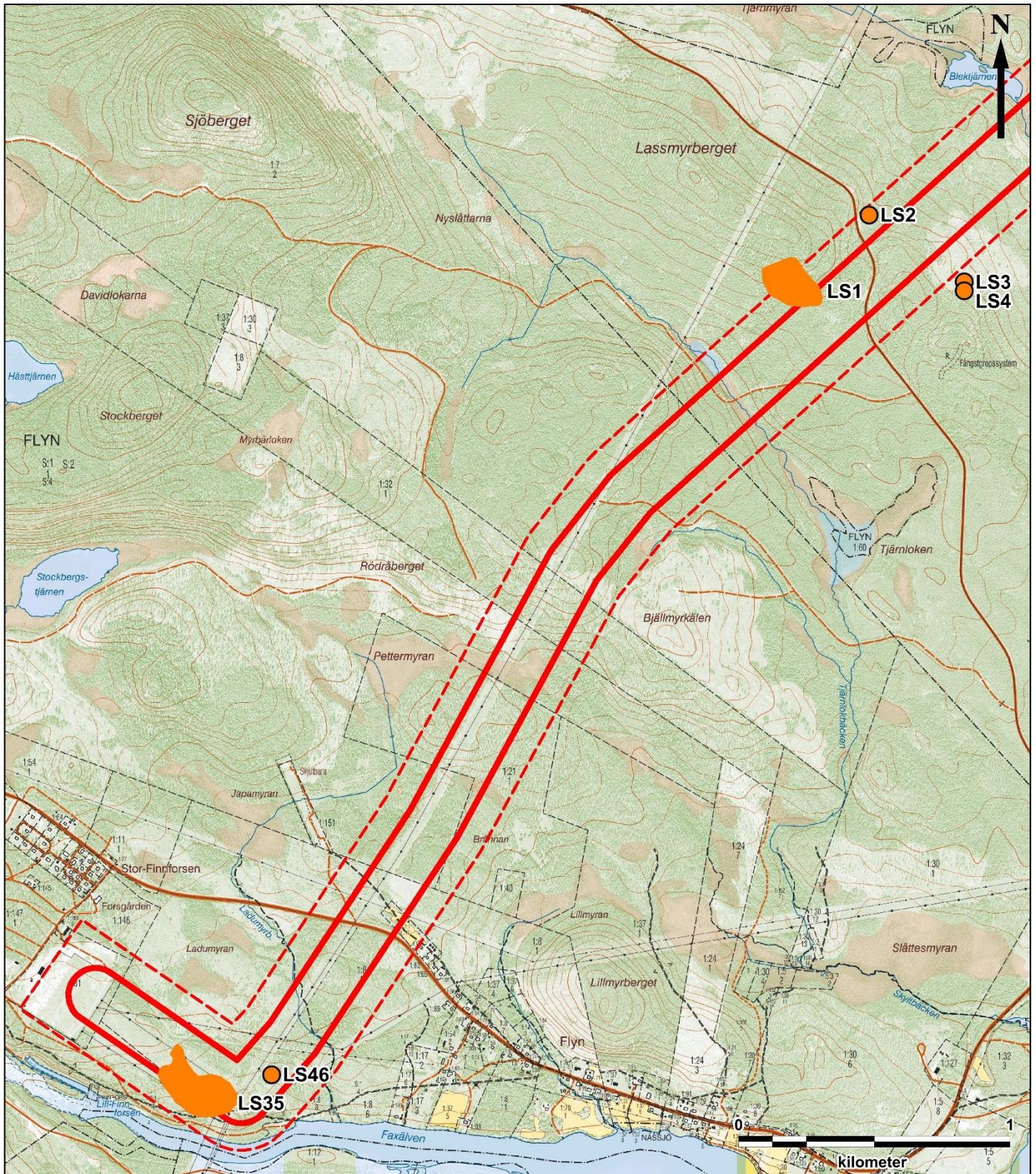
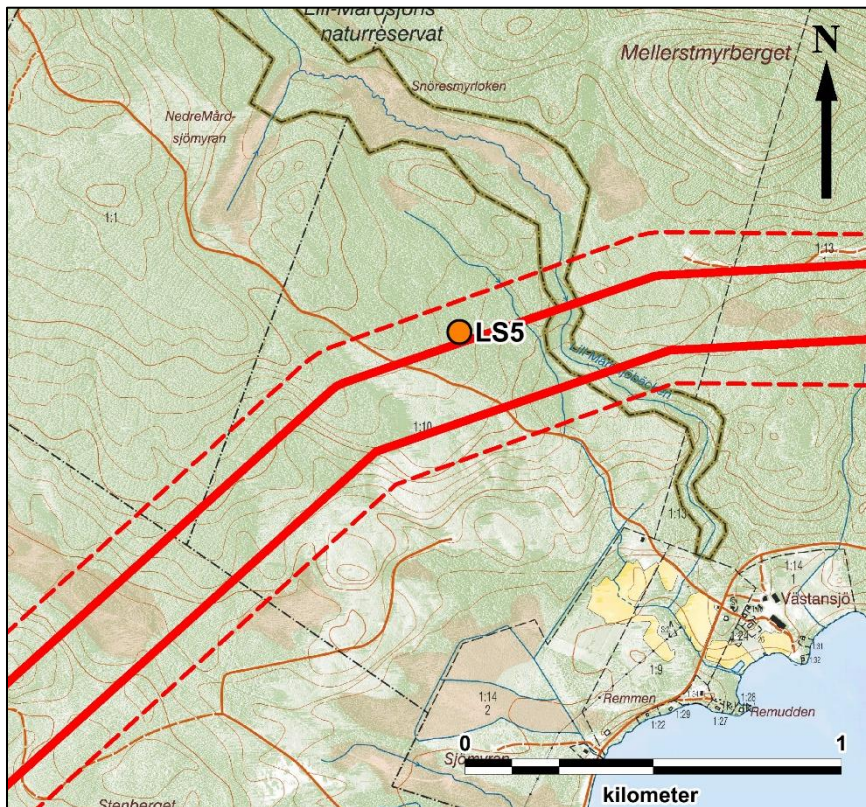
LS44	Naturföremål/-bildning med tradition	<p>Bläckning, i torrstubbe, 0,8 m h, 0,4 m i diam. Bläckningen är belägen på NÖ sida, 0,1 m ovan markytan, 0,5 m h, 0,2 m br, intill 0,1 m dj. Terräng: Flack moränavlagning i svag S-sluttning. Skogsmark.</p>	Övrig kulturhistorisk lämning
LS45	Naturföremål/-bildning med tradition	<p>Bläckning ?, 2 st, i torrstubbe, 0,8 m h, 0,3 m i diam. Bläckningarna är på S resp NV sidorna Terräng: Flack moränavlagning i svag S-sluttning. Skogsmark.</p>	Övrig kulturhistorisk lämning
LS46	Naturföremål/-bildning med tradition	<p>Bläckningar, 2 st, i torrstubbe, 1,2 m h, 0,5 m i diam på ömse sidor av brandljud, 0,7 m h, 0,2 m br, 0,15 m dj resp 0,25, 0,1 m br, 0,1 m dj. Belägen på NÖ sidan av stubbe. Den större är yngre, sannolikt sentida än brandljudet medan den mindre är äldre. Terräng: SÖ-sluttning av mindre moränförhöjning i moränmark. Skogsmark.</p> 	Övrig kulturhistorisk lämning

Foto från NV: Ola Nilsson 2016.

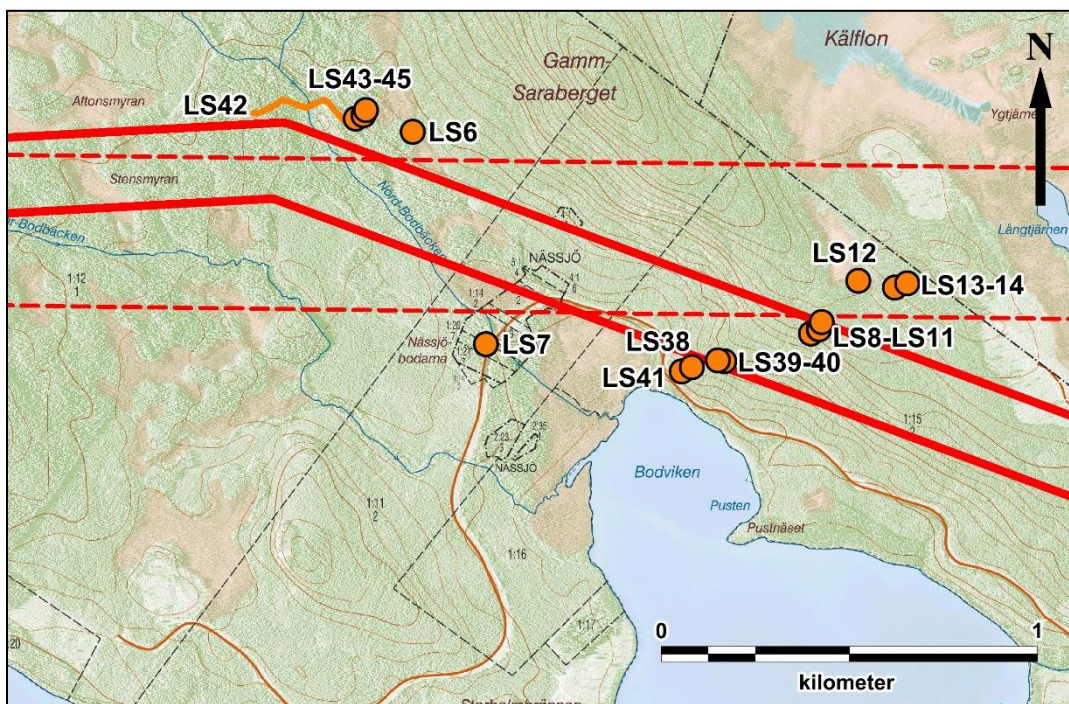
Objektkartor

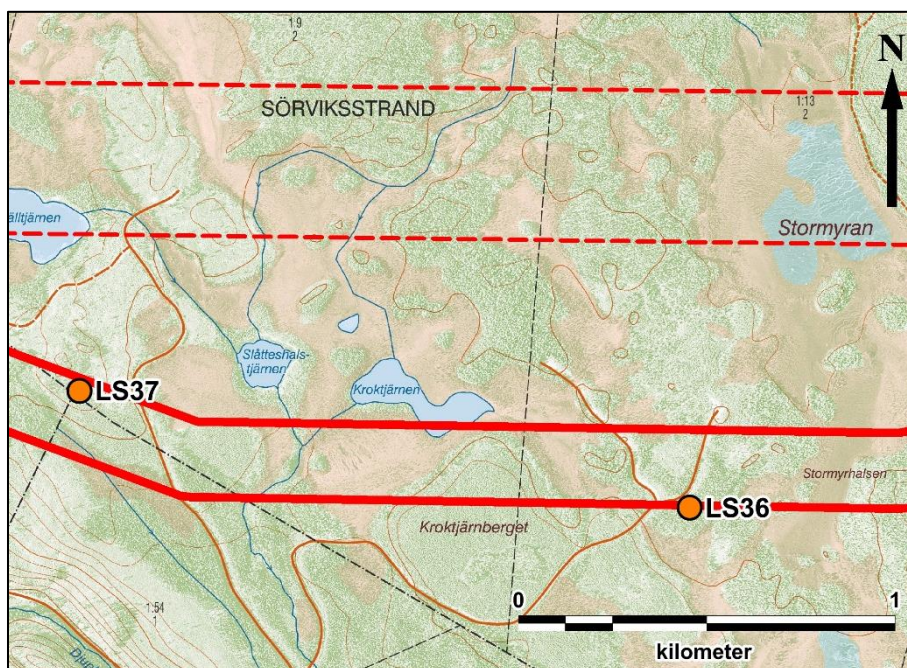
Figur II. Registrerade fornminnen inom utredningsområdet, objektnr. LS1 – LS4 samt LS35 och LS46. För teckenförklaring se figur I ovan. Skala: 1:20 000. Kartunderlag: Fastighetskartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

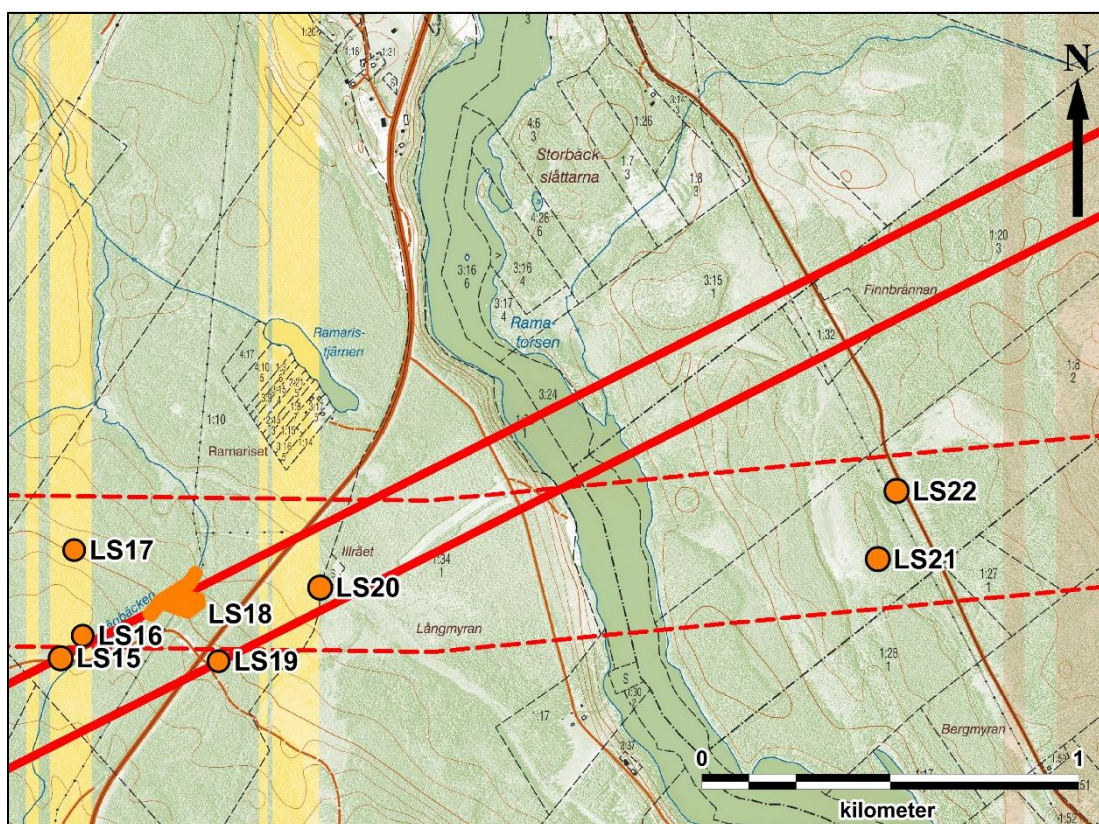
Figur III. Registrerat fornminne inom utredningsområdet, objektnr. LS5. För teckenförklaring se figur I ovan. Skala:1:20 000. Kartunderlag: Fastighetskartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

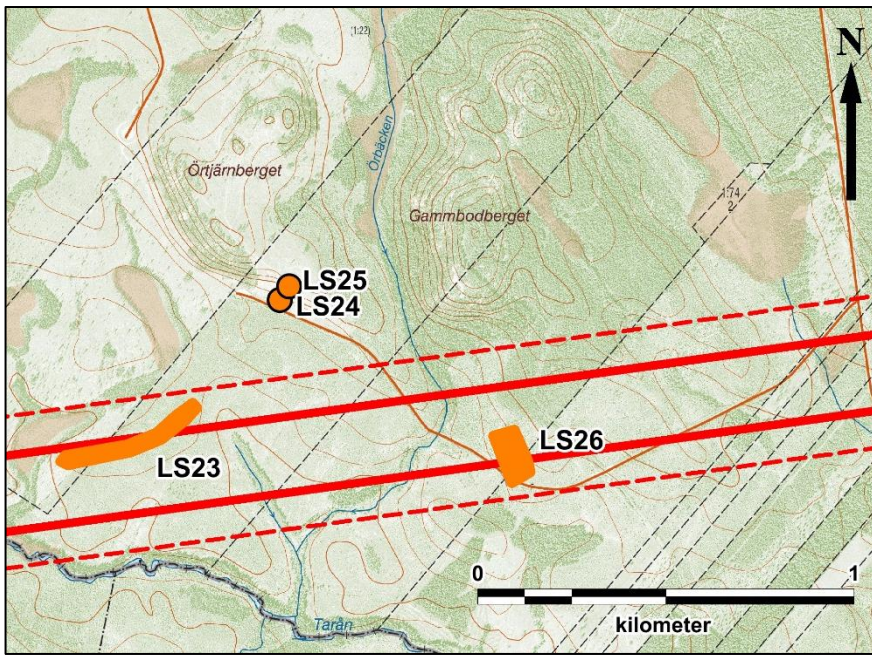
Figur IV. Registrerade fornminnen inom utredningsområdet, objektnr. LS6 – LS14 samt LS38- LS45. För teckenförklaring se figur I ovan. Skala:1:20 000. Kartunderlag: Fastighetskartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

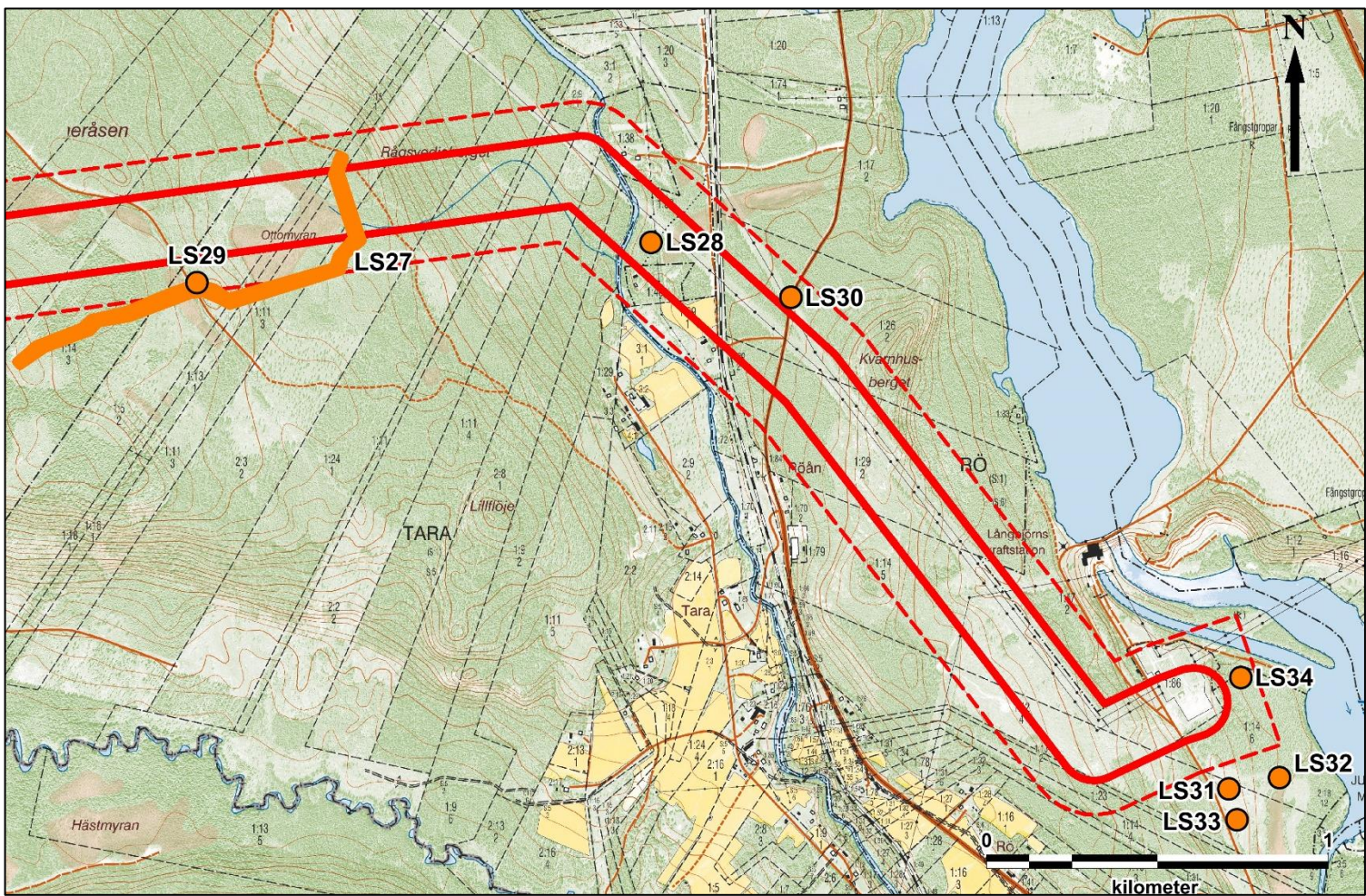
Figur V. Registrerade fornminnen inom utredningsområdet, objektnr. LS6 och LS 37. För teckenförklaring se figur 1 ovan. Skala:1:20 000. Kartunderlag: Fastighetskartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

Figur VI. Registrerade fornminnen inom utredningsområdet, objektnr. LS15 – LS22. För teckenförklaring se figur 1 ovan. Skala:1:20 000. Kartunderlag: Fastighetskartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

Figur VII. Registrerade fornminnen inom utredningsområdet, objektnr. LS23 – LS26. För teckenförklaring se figur I ovan. Skala:1:20 000. Kartunderlag: Fastighetskartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

Figur VIII. Registrerade fornminnen inom utredningsområdet, objektnr. LS27 – LS34. För teckenförklaring se figur I ovan. Skala:1:20 000. Kartunderlag: Fastighetskartan. Kartbearbetning: Lena Berg Nilsson 2016.

Ledningsprojekt Långbjörn – Storfinnforsen, 2015 och 2016

Svenska kraftnät planerar att bygga en ny 400kV luftledning mellan Storfinnforsen och Långbjörn, i Junsele och Ramsele socknar, Sollefteå kommun i Västernorrlands län, och har beställt en arkeologisk utredning som underlag för fortsatt samråd och koncessionsansökan för ledningen. Fältarbetet utfördes i ett ca 17 km² stort utredningsområde under 2015 och 2016, i samverkan mellan företagen ArcMontana och R-Info Kultur som ingår i konsultgruppen *Landskapsarkeologerna*.

Vid den arkeologiska fältinventeringen påträffades 46 nya fornminneslokaler i utredningsområdet och dess omedelbara närhet. Dessa utgjordes framförallt av fångstgropar och fångstgropssystem samt bläckningar, men också t.ex. lämningar från fåbodrar och vattendrivna småindustrier påträffades. Den nya 400kV-luftledningen bedöms dock kunna planeras så att markingrepp inte innebär fysisk påverkan på fornminnena.